

د چرخ چرخه

آجمل ختک

یونیورسټی بک ایجنسی

خیبر بازار پېښور ښار

دَغَائِرُت چَغَلَه

ماسټر پروفٽرز پشاور

۱

په خاطر

د خوشحال او خېږ اولسي ژوند د هغه سپړلي چه په
عز او سمه ، لور او ژورک ، تور او سپين ، زورور او کمزوري
شعنه من او نېستن ، کمل او خار ، بڼه او بد يو شان راحي
— هر ټوک او هر خيز تر نه د بڼاست ، وده
(ارتقا) او خوشحالي برخه د خپل کونډي او همت په
مقدار — د خه مخ مروت ، طاظ ، اثر ، رعب او
امتياز بغير لکه د مور د پيو اخيستې شي .

ب

پیانوم

د نوی گول د هغه باشورک غبرتن مرونه چه خان هم پېرني
اوجهان هم — ذهن ئے په داسے علم منوروی چه
د دوارو (خان اوجهان) د صحت او ارتقا حقیقی رازونو
اوسېدونکو، بنده رسی او د اولس د سکالنی د سپرلی په
ختمان، پوهیږی — او زړه ئے د هغه عشق نه
دک وی چه د دغه سپرلی د کلونو په مینه کښه
سرو لمبو ته وردانگل وصال گزری .

ج

یو خوشخبرے

ژوبل احساس یو خوشخبریکې — د زخی غېټ یو خوشخبریکونه
 — د سرې وینې یو خوشخبریک ترم څانګې — د اوسې جوګړو یو
 خوشخبریکه اوسېلی — د غېټ یو خوشخبریکه تجربه — د مویانې یو خوشخبریکه
 ناکړدې — د غاړې اقتدار یو خوشخبریکه رنډې لټې — او ورسره د پښتو
 احساس چه ځا شاعر زړه د پښتني فن په سور رباب او ترنگولو نو زه پښ
 نه شیم چه خوبه سندس تر جوره شوه که سوي ساندې وې
 دومره پوره شوم چه دنور او لور د سپینو قبرونو څرېو منجورانو واوړېدل
 نو تللی ۍ ترې کړل او چه د غریب اوس او ما شعوره طبقه تر غوږ
 شول نو په سوي زړه ۍ لکه د دسمالې او لکېدل.

دغه اشار — څه څو ځا بیا بیا خاندا تلاشي کېنې خدای خبر
 د چا په لاس درغلل او څه شول — څه څا مینې مور د پولیس د بیا
 بیا حل د ویرې څا د ډېرو نورو مسودو سره تنور ته وراو غوړندل —
 څه چه څکه ما پرته اوبیکل هغه شان پاتې شول او څا د پارو ورک
 شول —

"د غېټ چغه" د هغه اسعارو نه یو خوشخبریکه نظرونه دی چه ما د
 یو او بل طرف نه تر اوسه راجع کړې شول او هغه اوس ته ۍ

پیش کوم د چا د ترخ ژوند احساس چه راباندے بیکل دی۔

د احساس د زخمو نه م لا دینے خاخی، حضرت پرهرینه م لا تازه دی، اوسې ژوند راته هڅے ټول ازغی ازغی دے او د زړه د رباب تارونه م هم شکر دے لا ست شوی نه دی، اوس هم چه چرته زه او زړه م یو شوی دا سے محسوسم لکه چه د سوی غو باران کښه ناست یم، نو که ژوند ورو ارحالو دوه مهلت راکړی وچه دغه نغمه م د اشعارو جامه کښه راپساره شوی نو که خبری د پښتونخوا د غرو او مېدانو نه به د غېرت یو بله چه هم واورېدې شی او که خدائے کوله هغه ورک نظونه هم چرته په وس رخلی ورو هغه به هم ورسره ملگری شی، کېدے شی چه بیا د غېرت چغه نیکری نه ښکاری۔

د زړه د دنیا خوږه ترخه تجربه، واردات او جذبات یا د احساس جمال رنگ چه د غزلو، نظونو، سندرې، قطعو او رباعیاتو شکل کښه وخت به وخته ظاهراً شوی دے هغه زه نه د خپل ژوند نه بیلوے شم نه د شاعری نه، هغه اشعار م د "غېرت" د دے "چغه" نه حکه بیل کړل چه هغه کښه کوم تاثر دے هغه منم چه د غېرت د چغه د تاثر مخالف نه دے وے بیل تر ضرور دے نو حکه حاکم په خپل په خپل وخت بیل شاع کول پکار دی۔

که دغه ملګرو حاکم د نظونو سره مینه نه وے او هغوی حاکم سره په هر حالت کښه محفوظ ساتلې نه وے نو دا د غېرت چغه به نن د دېرو نظونو نه لږ وه حکه۔ زه دا مجموعه اوس نه وړاندے کولو وخت کښه د هغه ملګرو د زړه د اخلا شکر په ادا کول ضروری گنم۔

اجمېل خټک۔ اکوټ، ۶ اپریل ۱۹۵۸ء

دَعَا رَحْمَةً

دَ خوشحال له خاور پورته یو نغمه شوم
بل مثل په اباسین او تاترو شوم
سَر! پوه شو؟ د غټ چغه سور او، دوم
چه تاخوړو راغړدلم نسو لمبه شوم

س

که ظالم مِ رَبِّ غوغه کرد تپو شو
توری خمر چه تپو شو لا خوب شو
اوس که نروی و خوبونه د خیل پرگری
چه حیا نغمه سر نه شول سر شو

ملڪرو

مڪرو! تش په لوکيدو ارنه شو
خئي چه لمبا شو دا خيل حان اوسوزو
د نوي کمل د خصله د پارو
دا زور خوري ککستان اوسوزو

غمان ' غمان ' نېکان ' نېکان پېدا دی
دوی خوله حایه جنتیان پېدا دی
حی هغه خواروله جنت او جنتو
شوک چا د مورو دوزخیان پېدا دی

فہرست

نمبر	صفحہ
۱	۶
۲	۹
۳	۱۲
۴	۲۲
۵	۴۲
۶	۴۵
۷	۴۷
۸	۵۱
۹	۵۵
۱۰	۵۷
۱۱	۶۶
۱۲	۶۷

بین مارتہ

۷۳

یو تپوس

۷۹

گو جبر

۸۱

عکس

۸۸

جنت

۸۹

یوبل سپرے

۹۳

ملکرو!

۹۵

اخترتہ

۹۷

رہبتیا رہبتیا

۱۰۲

اتسان زو تہ

۱۰۴

حلی شاعرتہ

۱۰۵

جواب

۱۱۰

بے قراری

۱۱۴

خبرتہ

۱۲۳

د رحمان ہدیے تہ

۱۳۲

۱۳۷

زر و تہ

۱۴۵

د زمانے باد تہ

۱۵۷

خاکو دی

۱۶۱

زہ ہم خلعے یم

۱۶۷

یہ پستو!

۱۷۲

انقلاب

۱۷۷

پیغلہ

۱۸۵

خاک منزل

۱۹۳

از ضیاء روح افغانی برترس

۲۰۱

د پیغمبرے رنگ

۲۰۹

رنگ رنگ کلورنہ

۲۱۷

د غر و چینہ

۲۲۴

جفا

۲۲۵

د لیلہ

لویہ خدایہ

لویہ خدایہ ! لویہ خدایہ !
دا تیرے پہ مونز رنڈا کرے
ستالہ مینے مو اعا کرے
رورولئی راکبے پیدا کرے
پہ سینو کبے چہ موزہر د کینو او تریگنودی
پہ ذہن نو کبے موجالے د وہسوفن د تیو دی
ورتہ علم پوہہ راکرے
دا زنگونہ قول صفا کرے
لویہ خدایہ ! لویہ خدایہ !
دا تیرے پہ مونز رنڈا کرے
داچہ تائیو پیدا کری د غہرت نہ دک مروندہ
دا خورے ورے تہرے داقس نس پراتہ خپلونہ

دیو لاس دا خورے کو تے ،
رايو حائے پہ مینہ بیا کرے
ویہ خدایہ ! ویہ خدا یہ !
دا تیرے پہ مونز رنزا کرے
داچہ ستاد بنائست کورد
داچہ ستاد نورزا نکود
داچہ جالہ د غپرت د
داچہ خونہ د پینتورد
داچہ ستا کور کئے حُما دے
دا حما وطن حُما کرے
ویہ خدایہ ! ویہ خدا یہ !
دا تیرے پہ مونز رنزا کرے
ژوند مومینہ محبت شی   مرک د قورے د عزت شی
دیوہ بلہ د محنت شی   داخپل کور راتہ جنت شی
چہ پہ قول اولس ، رنزا شی
خدایہ جفہ سپین صبا کرے

لويہ خدایہ! لويہ خدایہ!
دا تیرے پہ مونز رنڑا کرے
پہ جنت غونڈے وطن کنے اوہی تبری انسان دی
پہ مہو او پہ ولوئے ناست د زہر و کمارن دی
یو کرو دا لورہ ژورہ ،
مونز تہ دا سے ہمت را کرے
لويہ خدایہ! لويہ خدایہ!
دا تیرے پہ مونز رنڑا کرے
دخیل پلارنیکہ د تورے لوئے وطن موکھستارن کرو
کہ پہ وینہ اباد یزی چہ دا کورخاتہ ودا ن کرو
د دے لوئے مقصد د پارہ
مونز یو چفہ یو صلا کرے
لويہ خدایہ! لويہ خدایہ!
دا تیرے پہ مونز رنڑا کرے

د غېرت چغنه

۰

که په مېوند کېنې شهید نه شوے
خپله لالیه! بے شک له د ساتینه

دا د پښتو یو مشهوره پخوانی تمه
(مصرعه) ده - دا نظم په ما دے
تېر بیکه دے.

منم چه دا د تو لوانو دُنیا
د خپلوانو کونکوو سے بدے کزې
منم چه دا د خو غناو دے
د ازادی د لوی بدے کزې

ولے په دے غېرت غېرت خاوره کښه
په دے هم جُرأت جُرأت خاوره کښه
چرته تلوت وینه به نه یی چه واورې؛
چرته کښه سره وینه به نه یی چه واورې؛
زڼه د وطن د شهیدانو وینه یو ارماني غونډه فریاد کومه

منم د چل په پوکو ځنډ وینه
یو خو ژور څرپو له شی بس
په مشکارانو دوکه شو څه جرّه
بل نه بنکارونه رانیولې شی بس

ولې د لې د شو زموږ جاله کښه
د لې د لې د تورپلو خاله کښه
چرتا تاو وینه به نه یی چا واورې؛
چرتا کښه نروینه به نه یی چا واورې؛
زه د وطن د شهیدانو وینه یو ارماني غونډه فریاد کومه

پہ لویو لویو انضرو م قسم
درنے درنے تہارے اوترسکیدی
پہ پلنو پلنو ہلدیو م سوکند
خوری درے پرکے اورنکھدی

دے لور سرونو زرغونو رغو کینے

دے اوچو ترو او پخو درو کینے

چرتہ تاوک وینہ بہ نہ ئی چہ واوری؛

چرتہ کینے سرہ وینہ بہ نہ ئی چہ واوری؛

زہ د وطن د شہیدانو وینہ یو ارمانی غوندے فریاد کوہ

د پنجہ ور شہباز پد جالہ باندے

نور د تازو غوبل نہ شم بیدے

د بت شکن غہرت پہ خاطر باندے

نور د بتگرو غوبل نہ شم بیدے

د غزنوی د توریانو نہ پاتے

د ابدلی د ننگیانو نہ پاتے

چرتہ تاؤک وینہ بہ نہ ی چہ وآوری؟

چرتہ کنے سروینہ بہ نہ ی چہ وآوری؟

زہد وطن د شہیدانو وینہ یو ارمانی غوندہ فریاد کومہ

چه د خړو خړو جتو شراب شی
د داسے وینے په سرخی م قسم
چه د عتافو د سیخو کباب شی
د داسے هلا په بے وسۍ م قسم

د پخواو خلو په شفو خزو کښه

د اوسنو رگوو مرو چپو کښه

چرته تاوک وینه به نه نجاچه واوری

چرته کښه سر وینه به نه نجاچه واوری

زه د وطن د شهیدانو وینه یو ارماني غونډه فریاد کومه

دا چہ خونبزد پلار نیکہ پہ خلو

نن دنگوی د خپل هوس اسون

دا د ذاتی اقتدار او بزی ستر

چہ لکوی مو په هډ هډ چکونه

بس د دوی سترکے غرول غواړی

د کبر جام نکورول غواړی

(و) چرته تاوونک وینه به نه یی چہ واوړی؟

چرته کښه نړۍ وینه به نه یی چہ واوړی؟

زه د وطن د شهیدانو وینه یو ارماني غونډه فریاد کوم.

د خاوره رينگو د خولو حلا ته
د اسمان ستورى زېږول غواړم
د لوش نغزو د محنت خاڅکو ته
د کلاب پرځه شرمول غواړم

په خپله خاوره خپل جنت جوړوم
په خپل اوس خپل حکومت جوړوم
دغه چرته تاوک وینه به نه ئی چه واوری؟
چرته کښه سره وینه به نه ئی چه واوری؟
زه د وطن د شهیدانو وینه یو ارامی غونډه فریاد کوم

دولین خلی سندھ

دا د شہنشاہ خبرہ ده ، انگريزان تو دوا د اند
اسلامی جہدي پاکستان ملی جنہ د کراچی نہ تر
خبر رپیہ ، . . . زہ د اکبری نہ - د خک
د یو کلی نہ ، د محنت مندوئی ، کراک او زیار ، نیم
ابڑی ہرینا ماحول نہ پینور تہ تلے دوم .
یو غا راتہ د خپل ماحول د غریب انسان مرگنه
حالت فلکے فلکے جہد ، بن خوام بہ صدد رتہ
او ارباب دود داسے فغان مژاں نیلہ بہ دود
او اقتدار د مستی نہ نہ بہ بکلو کتہ خاشیل

نہ معزو کتہ ، د شے چہ د میاں فضل خاق او فقیر شاہ خانے کتہ اوجہ شوم و خوب
کتہ م د ولین خلی د سندھ د اسرجہد کرد .

خود کالہ پس چہ ماریدو سہش کتہ کار کو ، نو یو ورخ د فتنے حالو ناخاہہ دا سر ریاد
کرو د سندھ ملکہ شوه - بہ مارچ شہنشاہ کتہ د اکبر محمدیل کالج مردان افتتاح جہد ، د جہد
دقت د اقتدار ماکان ہم موجود دوجہ ما د نظم وادولو ، جلدے بہ یو کتہ ختم کرہ او خودی
پس نے نہ گرفتہ کرہ او اتس میاشته م بہ تجسہ سزاگانے او غورہ - مانہ د جہد دمدود
کسوف و نیلہ چہ خاد گرفتاری سبب د نظم دود ، کہ دا رینتیادی نو زہ بہ دے دہر خوشحال
ہم گلے چہ ما بہ خپلہ شاعری کتہ کم لزم یو خود داسے نظم ویکے شو چہ جہد د خپل صداقت
شجعت چیا کرد - کاش ؛ چہ خاتون نظونہ داسے دے گلے چہ نے نہ نے بیک دے د پاد
چہ کہ فل تبتوے نہ شی نو چہ بہ کتہ خوئے ضرور کری - ٹوک زبان نہ بداشی او بہ تبتوے

دېر د رومان د دنيا په رنگيو دوکه شوم
هم په خوږو دوکه شوم هم په ترخو دوکه شوم
دېر د حسين خوبو په تلوو دوکه شوم
هم پد ترخو دوکه شوم هم په خوږو دوکه شوم
نور په رنگيو نشو اوډله کېدې نشم
بس د ريا نغمو ته نور کېدې نشم
ساقی! حیا په خوا کېښه

مه کرنگوه جاوونه

لر کره دا چنگ وریاب

مه سوزو تارونه

زُه د غُرت د وِینے یوه تودَه خریکه یم
نه یم په چُونک اڅو کښه زُه سربېدو ته پېدا
زُه د نښکیال نیکو نو یو غېرتی کریکه یم
نه یم په لام و باس غلی خېدو ته پېدا
زُه خورېدو ته پېدا نو پټېدے نشم ،
د سدا په زیراد په یم کښه ورکېدک نشم
ساقی! خا په خوا کښه
مه کړنکوه خا مونه
لرکړه دا چنگ و رباب
مه سوروه تارونه

زۀ د ازغوپه منځ کښه د ژوندون نځه غوتی
ما د نسیم په جوتو اودک کپل نه دی زۀ
زۀ خیرېله ته پېدا زۀ غورېدو ته پېدا
ما ته ژرل نه راحی خا خندل نه دی زۀ
زۀ په خوږو او ترخو دوکه کېدے نشه
زۀ رږېدے شمه خو بدېدے نشه
ساقی! خا په خوا کښه
مه کرنگوه جامونه
لرکړه دا چنگ و رباب
مه سوروه تارونه

په لړزېدلی دُنیا نڼ غلبې جوړې دی
مات د مرګ کوی کښې دلاسه مه راګوه
لور د م م م په وېنا کوه زه نه تېراوخم
مات د زهرو د ګې پتاسه مه راګوه
زه لړزېدلی نغمه قلا رېدې نشم
که تې پر د پر د نې زه پتېدې نشم
ساقی! حما په خوا کښې
مه کرېنګوه جامونه
لرګړه دا چک و رباب
مه سورود تارونه

ماتہ د دنگو غرو نو پورتیا خہ بل خہ وائی
 تہ م د ناز د قدم پہ خالی شریک تہرے
 ماتہ شہید بابا جی شفق کہنے بل خہ بنائی
 تہ م د بل د جٹا پہ کچھ رنگ تہرے
 ستا پہ دے سو پوسرزہ تہرے نشہ
 ستر کے م ہم اوترہ خو رند پدے نشہ
 ساقی! حیا پہ خوا کہنے
 مہ کزنکوہ جامونہ
 لڑکھو دا چنگ و رباب
 مہ سوروہ تارونہ

حَا سِر تَوَر مے پھیلے! د غوا غوجل نہ ستری
 تَنَام د بل د دے مستے کدا تہ پسغے
 زہ د ابی د لاسو پو لو تہ نہ شم حَتے
 تَنَام پیا لے پہ لاسو د چا ادا تہ پسغے
 زہ د شگنی پہ حلا سہرا بیدے نشہ
 تش د روتو پہ تپ زہ مریدے نشہ
 ساقی! حَا پہ خوا کئے
 مہ کرنگوہ جامونہ
 لڑکھ دا چٹک وریاب
 مہ سوروہ ت رُونہ

زہ د سحر د جرس ، یو لیز دوشکی صدا
تہم د غورے ژبے پہ، الہو اودہ کے
زہ د زہ چاودی دنیا یوہ دردمنہ کریکہ
تہم د زیر او د ہم پہ دے نغواودہ کے
زہ لرنو تہ پیدا اودہ کبہ نشہ
زہ د سحر پوشہ پہ شا کبہ نشہ
ساقی! حما پہ خوا کبے
مہ کر شکوہ جامونہ
لر کرہ دا چنگ وریاب
مہ سورہ تارونہ

ستاد خدو سترکو په خون کاری م قسم
زه هم یو لپه وینه هن! تو یو لپه م شے
ستاد عشرت د نغو په مضرابنی م کوند
زه هم تار تار رکونه دایم! و هله م شے
هن! تو یو لپه م شے خو فرکیدے نشم
و هله! و هله م شے خو چپ کیدے نشم
ساقی! حایه خوا کبے
مه کرنگوه جامونه
لرکړه دا چنگ و رباب
مه سورره تارونه

دِ وخت پہ چغہ باندِ رابیدار شوئے یہ
دِ ظلم جو رقتِ مِ اوس تہر یستلے نہ شی
دِ انقلاب لہجے مِ دی پہ رگ رگ کنبے بے
دِ زردار افو پوکی ، نئے سر و لے نہ شی
یا بہ پر خوار غریب تہ توند دِ عزت جو ر کرم
ورثہ دِ مر کا خور گنہ بہ خیل جنت جو ر کرم
یا د بے وسہ توند دِ دوزخ اور بندہ دے
دِ غیبت توند چہ نہ وی د کورہ گور بندہ دے
د بے قصا با فوسرہ نور چلہدے نشہ
اخر زہ ہم انسان یم کل کبدے نشہ

ساقی! حَآپہ خوا کِنے

مہ کرنگوہ جامُونہ

لر کرہ دا چک و رباب

مہ سوروہ تارُونہ

یوشعر

کُزے بہ پر پریدی ما پسے بہ مے خانے کُروی

کہ زاہلان شوخبرد مہواری نہ حُما

تیار ماہنامہ ۱۰ دیکھو وہ پہ شین سمان فہ سپر خود د خود رفر خور و خود دست نفعان
سپر خود ککل 'عاج دجرات' د غور باد اود اسپر براس یو بل تہ غار و تل و ما و ا غل او ککو

پہ اوچو خوارو شوندم فریاد گرچہ
ہیچ پوہ نہ ووم پہ زہ کبے د خیا د گرچہ
ماخذ کولہ تمامہ شپہ د ستور و نند
خوستر کو کبے سروسکی د چایا د گرچہ
چہ دے دے ویشہ ستر کے راونرو بیا
دا خکہ ہونے غوندے صیاد گرچہ
د ستر کو کچکونہ دے پہ او بنکو پا کول
د مینے صدتے تہ یو سرباد گرچہ
اوتھے چرے نہ وودا سے د بنکو پہ ویکہ
تراوسہ چہ اجل ختک — ازاد گرچہ

یاد چه ستاد سترگو په سودا شومه
بس نه یم رسوا که اوس رسوا شومه
پت پکښه د ستاد دیدن زهره وو
حکه دیو حکه په تماشا شومه
بس، هره بنادی په ما اوس غم لکی
ستاد درد و غم سره اشنا شومه
تپروتم د بنکو په خندا باندې
بند شوه چه د خلقو د خندا شومه
بخت که م اوده وی تل نو کرم نه دے
بنکار د خوږو د حیا شومه

خہ حال وی حایارہ بے لہ تانہ 'مہ پُنبہ
 وجد م سوے کورہ فورہ مانہ 'مہ پُنبہ
 دستاد درد و غم نخبے بہ اوپڑنے تہ
 خاد قبر نخبے د ہیچانہ 'مہ پُنبہ
 د قورہ خارو سترکونہ اوکرہ تقصر
 خاد رخ پہ حقلہ میحانہ 'مہ پُنبہ
 بے تانہ خہ تیریری ہر سائے خا پہ خا
 بشرے تہ م اوکرہ دا خا نہ 'مہ پُنبہ
 د مینے پہ گناہ کنے ستا خدا لرے یم
 دا جرم د خالہ دے ڈرانہ 'مہ پُنبہ
 شاید دے ترے ترے د اجل خک جگر
 د حسن زور عہث فورے دنیانہ 'مہ پُنبہ

چہ زہ پہ زہ باندے اختیار نہ لرم
پہ مسکو د ملا حار نہ لرم
دہخانے د رند سلام لہ حمہ
یقین د چل پہ استغفار نہ لرم
خان تہ بہ بند د توبے ہلہ ترم
چہ بیا د ستاپہ شاگے یار نہ لرم
تہ راکوہ زہ بہ مے گوتم پہ مزہ
ستاپہ رضا کہے خہ انکار نہ لرم
کہ ہو د نہ زہ خہ دے نہ اوو آ
خو فرط اقت د انتظار نہ لرم
خہ د وی پام مے بل خوا شوے نہ ویا
اوس ہفہ خریکے د پرہار نہ لرم
دکنہ کار خک بہ غم ہلہ کسرم
چہ پہ سرستا غوندہ غفار نہ لرم

زہد فضاوست نہ کوم تمام پر ترے
نہ اسمانہ کج کوم تمام وذر ترے
نہ پہ دنیا د خلید فوی خوبنہ و سیم
تمام کوی د ذلات کنے نہ پند سر ترے
ویم چہ دے ارت بیت جہان کنے م سہو اوگر
نہ پہ کو بی م د قضا او بے نہر ترے
ما کنے و بی بی د پغرو د ماسو ووی
نہ پہ اومری تارخا د پغرو ترے
طیبہ! لرے شہ د خیل عقل علاج د اوگر
خانہ خوب دے نہ پتو را پہ سر ترے
خاجرات د شہ زیبا بن و نونہ ستی
بنکری نہ خاکسے چہ اوس ہالہ بال پر ترے
فردا کا پہ سر دنیا و بے کوئے نہ شی
پنستون وین شوبہ پرچو کوکے نہ شی

دلوے

A.S.K.B

اے دیشیاد عفتونو زانگو !

ستاپہ لورتیا ستاپہ عظمت مِ سلام

اے ددنیا د نعتونو کو رو !

ستاپہ بنکلا ستاپہ عزت مِ سلام

دی لاتندی کبے مِ ہکرے پرتے

چرتہ یوڈو ہکرے خورمہ حُسمہ

چرتہ کبے سرتندے وہمہ حُسمہ

ستاد لنے ہر نعمت تہ سلام

حم دیشیاد عفتونو زانگو !

ستاپہ لورتیا ستاپہ عظمت مِ سلام

زود تايم خوتہ خانہ ئے لا

تہ یو پنجرہ، حہا و زر ستری

ستا نعمتوں د پردود پارہ

خپل ورتہ اویزی اونہر ستری

مہر خدہ ہر خدہ ئے خوزہ ہیچ نہ یم

خان تو غرومہ، تو غرومہ حمہ

تاتہ و دوستے سلام کومہ حمہ

ستاد لئے ہر نعمت تہ سلام

اے د ایشیا د عظمتوں زانگو

د تالورتیا د تا عظمت تہ سلام

ستاد سینے رائے خواہ رعدونہ
لاوچے شونہے تروے نہ شی
دوی لاہیری د چاغتہ د پارہ
خونہ تہدے سروے نہ شی

لاوچہ برخہ ترسکبدل پراتہ دی

چرتہ خولے م ٹھومہ حُسمہ
چرتہ ہلدکی گولومہ حُسمہ

وطنہ! ستاپہ ہر عزت م سلام

حُم د ایشیاد عظمیٰ ز اسکو

ستاپہ لورتیا ستاپہ عظمت م سلام

دلته خبرے پوتہ غوندے دی
کہ سوزے سوزہ لوگبدے بہ نہ شے
دلته خہ نوی قصابی جورہ ده
کہ مرے نو مرہ 'خو خونہ بہ نہ شے
حما پہ برخہ لاژہل پراتہ دی
چرتہ خا اوہنکے تو یومہ حُسمہ
چرتہ دا زہہ بنہ سپکومہ حُسمہ
ستا پہ ناموس ستا پہ رقتِ سلام
حُم د ایشیا د عظمتو زانگو!
ستا پہ لورتیا ستا پہ عظمتِ سلام

د بُت شکن د غوث پاک کے خاں !

دلہا خوفی بُتِ تن بیا وینہ

د ابدالی د انگری غہرتہ !

ستا پہ ناموس د چا خدا وینہ

د ننگ پہ تور موزنگونہ خیرہ

چرتہ خوشحال راہزومہ حُسمہ

د سیالوسیاں راہزومہ حُسمہ

ستا پہ اودہ غوندے غہرِ مِسلام

اے ایشیاد عظیمتوف زانگو !

ستا پہ لوریا ستا پہ عظمتِ مِسلام

وینے؛ چہ دا یوٹو مٹی غاصبان
خا او ستاپہ وینو اوپر سہیل
کورے؛ چہ دا یوٹو اوپر سترکی کسان
دلوخ نگرپہ غوبنو اوخر سہیل

تہ ورتہ کورہ نہ کتہ نہ شہ

حم اودکا بخت بہارومہ حُسمہ
حم خیل قمت راپارومہ حُسمہ

ستاپہ بے وسہ پرو ملت م سلام

حم دالیشیاد عظمتونہ زانکو

ستاپہ لور قیاستاپہ عظمت م سلام

ستا نعتونه ستا اقاته پر پرہدم

زہ پہ خوارو او مزدورو پیے حُسم

د پلار درانہ جہو کی تاتہ پر پرہدم

زہ خیز جہونہ سوو رو پیے حُسم

د بل پہ سیخ نور ورتہدے نشہ

کانرے پہ نر پورے ترمہ حُسم

تاتہ فروستے سلام کومہ حُسم

ستاد غیور پہ غفلت سلام

چہ دلتہ ستاشی حکومت رابہ شم

چہ شی ازاد جمہوریت رابہ شم

۴۱
اے دیشیا د عظیمونو زانگو!
ستا پہ پورتیا ستا پہ عظمتِ اسلام
اے ددنیا د نعمتونو کو ره!
ستا پہ بنکلا ستا پہ عزتِ اسلام

دو شعرُونہ

فایم چه ژارمه خندا راشی
یہ خلقه داسے وخت پہ چا راشی
اوس به نامہ د رقیب نہ اخلہ
ہے نہ خولے تہ م بہلا راشی

داخہ سپرے؛

سمورو خانگو کبے چہ جونہ زنگہدلی نہ وی

داخہ سپرے د

پہ شیشی کبے چہ پفلوتی گدہدلی نہ وی

داخہ سپرے د

د منو ول پہ ول اور بل چہ پہ اوہ ونہ شی خود

چہ سورکھے دتور و خازو پہ کستونہ شی خود

پہ شہ چینہ چہ د منگو برفا ختلی نہ وی

داخہ سپرے د

د ساگ پہ پو لوچہ جینو تی تاو بدلی نہ وی

د چا بگری چہ پہ پتو کنبے شہر بدلی نہ وی

چہ بابا کلن مے پہ خدا را لرزوی نہ وی

داخہ سپرے دے

چہ د شپونگی د زرہ کوکے لاچا لیدے نہ وی

د بین خوبو سندو حال د زرہ وئیے نہ وی

لاچہ تپو کنبے نوی مینے اور بدلی نہ وی

داخہ سپرے دے

لاچہ پہ غرد واورے یخہ لوپتہ پرتہ ۵

نغمہ پہ خولہ کنبے د شپیلی ترخو سر پرتہ ۵

لاچہ غائبول د غره منے غورولی نہ وی

دا خہ سپرے دے

تازکے خڑے چہ د سوی زہرہ لوگی بادوی

نزان برپتونہ چہ بے وسہ اسوہلی بادوی

د زہونو باغ چہ لاوبہ جہولیدی نہ وی

دا خہ سپرے دے

(پیشور جیل، مئی ۱۹۵۳ء)

سپرے

یہ سیاسی دے دے آزادی د جس پہ ورخ د خوشام
جسہ کولہ، چوک یادگار (پہنور کہنے) کہ د ناؤ بندست
کرتے شوے وو، د ہفتہ دے دے دے دے شہتہ د
خوشامنی او مستکہ نہ پرق پادے پہ سچ یو خوشمن
او د ہفتوں بریختی خار بہ خار۔ خوشل خوشمل او
خفتن خفتن وو۔ ۹ د دوی نہ جار چاہرہ نا
ولار خلق۔ غریب اولس۔ دے جہ کہنے۔ دے
چوک یادگار کہنے۔ دے بنہ کہنے۔ دے بنہ نہ
چاہرہ کلو کہنے۔ دے وطن کہنے۔ دے پاکستان کہنے
غریب د ہفتان، کلوک، صندھ، دکاندر، کب کرا، غرض
پہ نوم غریب داتہ کہ د خپل غم د بلنج د مونی دویہ
— ہنگو و معیتوف د وے د جس پہ خوشام
پہ جیلا یاد آزادی پہ خیلو۔

من چہ ہم دے دے دیو تو زعمونہ علاوہ قول غریب مگر یوسف دے مت وجہ خدے دے دیو
 کہ دے کہ حقیقت دے چہ دواوہ کہیں خپو دیو کہو نہ پرینوں، خولنے و خولنے دے۔
 دے غلو او غریبانو نغ کہے دے دے، دے ازاد دے، دے غ سور لاندے م دے یو قوم دے مت او دے اس
 دے تصویر دے کتل دے کہے چا مانہ او از او کہو چہ نظم او ایہ ما جہ دے دے دے دے او دے شہ

کہ پہ یو گت کینے یو خانکہ تولہ کُل شی نو خہ
 سپرے ہنہ چہ ہم پہ کُل او ہم پہ خار راشی
 دیو غوتی نیے خدا تہ شوک سپرے نہ والی
 سپرے ہنہ چہ ناقلارو تہ قرار راشی
 پہ یو پنجرہ "کینے یو" مرغی "پہ شوق از غی بنکول
 دا بہ ہم کُل وی کہ صبا نوے بہدر راشی
 چہ م ترسکی بزی او پے شونہ کُشاخکی خاخکی پے
 خہ پہ سپری کہ د جامو نو پہ کرنکار راشی
 د باغیچے د خو کلونو پہ خدا خہ راغلہ
 چہ ہر طرف تہ سوی زبونہ پہ چفل راشی
 ما اور پد دانہ پہ خاورو پتہک وئیلے
 مونز بہ ہم او خاندو پہ مونز بہ ہم وار راشی

فریاد

دو یو دو یو قلدو نو رب، !
 وختا دہ اور پدے شے کہ نہ
 ستاد سکزی سکزی، بنا نہ کو
 د چادر زہ لو کے لیکشے کہ نہ

ستاد سیلیو طوفانو پ، مخ
 یو اسو پے دے در پیلے غارم
 ستاد چو چو سیندو پ، نوم
 لیمہ راک شو شخول نے غارم

ہے نہ چنر د خولے ویستل کفر شی
 ہے نہ تا تم ژر بدل کفر شی

نہ تہ ہم

ستاد جنت د نعمتو نو نه حار
زه درته اوږدې په جهان ژاړم
ستاد دوزخ له لږافو توبه
زه درته دا "لرمانان" ژاړم

دلته د کپه د دوزخ تش کړجو
هله شو ستاد دوزخو نو خشاک
دلته د دغه قصا بافو خوراک
هله د هغه بنامار او نو خوراک

نه مو حان تور کړ او نه سپين پاتې شو
نه د دنيا شو نه د د سين پاتې شو

ستاد سنگینو فیصلو نہ قربان
وے حبران یم کوم قانون او منم
تہ خود خیل قانون پہ مر کے مندا
زود پہ سر باندے قانون او منم

ستاپہ رضا حمارضا کی رہا!
کانرے ہم نس پورے ترے شہ
دھچہ بل بنا مارپہ خزانہ اوویم
اخر انسان یم حنکہ غلے شہ

راہیک شوزرہ ایسا روئے نے نہ شہ
خواہ ماتہ ہندہ کی خاکندہ نے نہ شہ

ستا دجنت پہ طع طع چہ مری
دھنہ اوہو پہ سلگوم قسم
پہ دے دوزخ کنے نور نہ شمع بید
ستا د رضوان پہ مناروم قسم

یا خود زمکے پہ دگارتہ سینہ
ماتہ خیل ژوند سماجنت راکرہ
یاد نہر دوزخی مرک نہ محکے
دیوے چنے اجازت راکرہ

چہ دا ستا اوہی ستا پہ خوان مارہ کرم
یا پہ خیل حان باندے کارغان مارہ کرم
(پیشہ ستا ستا)

براس

دا نظم دویژ ته پکے شوی دے 'خک نئے براس'
 نوم شو، دویژ دوه قسم دی پو حقیقی - بل بملری
 حقیقی د خاوند حقیقی په امر پاس اسان کتے رانی
 او بملری د بملری خدایو په حکم په کوزه مرکه گرو
 حقیقی دویژ په کلشن و مورا، غرا او بیدیا کن
 او خارا غرض په توله مرکه یو شان هیږی او
 بملری دویژ په خاصو خاصو ځایونو گرځیږی چرته
 یو رنگ چرته بل رنگ -

حقیقی دویژ د مرکه په مخ قو ولفا مورو ته
 رحمت دی، بملری دویژ صوف خپو بملری خدایو
 ته رحمت دی و وینو ته اکثر رحمت کیږی - دا
 نظم د دویم قسم دویژ په نوم د دوی هغه بملری
 د خطاونه ته خطاب دے -

ستاد "ورېخو" په کوروالی قسم
د چا د زړه براس هم نه سربېزی
د دے توند "ایمان به هم اوکورے
خو ستادا ورېخے" د بز او د سېزی

ته دا همه فضا ورېخ ورېخ "کا
که اسویلی ویا در سېزی خو به
ته گرځه او گرځه ورځه
لو غرن شوی دی نوکېزی خو به

ستادا "خلقا" اوستادا دوڑ وریج
شوک وائی آسمان پر پتوے نہ شے
وے دا خولہ کہم کبرہ شی واوڑہ
د بل یواہ قد ز غلے نہ شے

چہ ما بندک" او خان خاوند کتری شوک
"دیکھو" زہ او جفہ بنہ پوہ پڑو
ستاسو دا بز ساعت براس کے نورخہ
دا آسمان شین کری چہ خہ او کتری پڑو

اے چہ پہ تشو شپلو اوکھیدی
• وریکھا! او غریبی او ورسیری
خودا! خلتی، موچہ لہزانہ دہ تر
بز لہ ہوا اہونو او ویریری

چا وے کافر شوے دا دختہ خہ اوکے
ماوے کافر! دہرم بنہ بنہ اوکے
چہ خان تہ خلتے وئی اسویلی نہ منی
• بندک! دہا سے خلتے خلتی نہ منی

(دھرم بلیا مڑا منی)

وخت شو

راغ سپرے د غور پدو وخت شو
د لمرز پدو او لمرزو وخت شو
گل پہ زریہ چاودی خولہ، خدا کنے اوو
د پریشانو د پستولو وخت شو
پہ پمخانو کنے کاسے اوکرنک پدے
بس د توبو د مالتو وخت شو
د زلفو سورو ته خوبونه خوب شو،
اوس د مہرو آبادو وخت شو
د پونتب علاج منم چہ نہ شی
د خپل تندي د مالتو وخت شو

ستاد اور بل د ترو بزی د خپر وی
 حاد زره د بلو وخت شو
 دالا د مینے کوم مقام د ربه؛
 چه د ازغود بنکولو وخت شو
 د "لا" داغ د "پرخ" حل ته اوک
 نیم چه ستاد خايدو وخت شو
 د بل په مخ به د دا حل لوم
 خوک د "نر" د گرمیدلو وخت شو
 راشی د خولے نه م کاسے واری
 په ما د یار د یادولو وخت شو
 پیره! زنگ شوی زولنے نوی کره
 د پوډو د مستیدلو وخت شو

(سول کونفره ستاد)

احتجاج

اے زمانے ستا رنگیورتہ سلام

دستا خوبو دستا ترخورتہ سلام

بس دے ستا زہ کبے یو طوفان جوہوم

خان تہ د خان غوندے جہان جوہوم

چہ د فرورئی او عدالت جہان وی

چہ بس د مینے محبت جہان وی

چہ تازہ نور انسانیت وی پکے

چہ ہر خوا خوب جہوریت وی پکے

اے زمانے دستا تیورتہ سلام

دېر د سپين تهذيب په تور بـ
خا د تن هـډو کي او شپېلو،

په نرمو نرمو او پستو خبرو
تا دېر خا رکونه اوز بڅلو،

نوکه م تن کښه وينه پاته نه ده
چه نه ئې اوڅښه پين پاته نه ده

ستا د چلبازو پستو خو ته سلام
اے زمانه ستا رنگينو ته سلام

ستا د فریب د رنگینه پیتارا
تورو ماراڼو دېر خور لے یسه
د خوږ لے خو لے سپینه جامه د لاند
دغه د اکوانو دېر لوسته یسه
اوس د ستونزیا ماران بنه پېژنم
دا د مطلب اشنایان بنه پېژنم
خان ته د خپل مرض درمان جوړوم
خان ته د خان غونډک جهان جوړوم

چرتہ د ہفتہ مداریاو پہ تار

مونبز د پتو پہ شانے ارکنبہ

چرتہ د دغے چندے مارو پہ لاس

مونبز د وکو غوندے اوتکبہ

مونبز تول خوارہ د بنمان اوپترندل

مونبز زارہ نوی یاران اوپترندل

ستا پنخانو او اوسنوتہ سلام

اے زمانے ستارکینوتہ سلام

٤١
ٲوٲ د لندٲ نازل شوے نبی
ٲوٲ د انگریز خلیفہ شوے بابا
دھرم د یو پہ تار خستی کو دی
ہفہ پہ بل پورے ترے کو دا
د بل سُرنا تہ کلہ پونگی پر پر دم
د بل پہ مری تاو پونگی پر پر دم
خان تہ د خپل منزل کاروانِ جہم
خان تہ د خان غوندے جہانِ جہم

لے لے کو دی کو دا مونٹ او مذکر

زمانے ستا اسلام م ہم اولیدو
دے خو پہ کلب کبے گلہدک ہم شی

دغے تہ شکہ دین ایمان اووایم
چہ پہ نو تو نو خر خیدے ہم شی

حما اسلام خہ دہر معصوم غوندک دے
منم چہ نن صبا مظلوم غوندک دے

ستا نوی نوی نظریو تہ سلام
اے زمانے ستا زکیوتہ سلام

چه د خلیانو نه خلی جوړوی
دغه تعلیم او تربیت م اولید
چه د شالوونو نه شری جوړوی
د دے تهذیب دغه صنعت م اولید
دا پوت تهذیب م اوزماتلو
دا بازاری طبیب م اوزماتلو
خان ته نسخه د خپل نقمان جوړوم
خان ته د خان غوندک جهان جوړوم

له د خلی مونث (چه له پاره د تضحیک)

تہ د بھون او کپسونو خدای

زہ د اللہ د رحمتونو بندہ

تہ پہ دنلو او کوتکونو مست

زہ د احسان د ایتونو بندہ

مونز سرہ یو جائے چلبد نہ شو

دوارہ یو کور کبے اوسپد نہ شو

بس دے ستالوی او ورو تہ سلام

اے زمانے ستارنکینو تہ سلام

زمانے تاکہ فرعونؑ را خستے
زہ ورتہ بیا یدِ بیضا لستوم
د جادوگرو جادو ملک اونیو
زہ ورتہ بیا ہفتہ امسا لستوم
د شاہ حلمی وینے غورنگ تہزوم
پہ پبنتنی وینہ کبے ننگ تہزوم
پہ خیلہ خاورہ خیل عزت جوہوم
خان تہ جو نگرہ د غہرت جوہوم
امے زمانے دستا تیرو تہ سلام

یو مرحلہ

یو اسو پلے شو لو کید لے زبر کے
 ۱۰۰! مہ مے پوکہ ۱۰۰ شہ
 د زبر درزونہ ترازے ترازے
 ۱۰۰! مہ مے چیری خور نہ شی
 پہ پتنگ مہ زبر ہی شمع لکری
 لو غرن بنہ دے سو سکور نہ شی
 دا خیل متاک تندے اوس غرتہ نسیم
 مات خوبہ شی کنہ کہ نور نہ شی
 یا توبہ کارشہ یا پر حان او خورو
 د دے لہوانو مسرہ کور نہ شی
 بس چرتہ ور کے دنیا کے پے ہم
 کور خوبہ شی کنہ کہ کور نہ شی

چرکتہ

اے دہرے چرکہ پہ مابنام باکونہ مدوا۔

ما کا نظم دے دے تپے الہمد نہ پس
یکے دے

چرتہ انگریز چرتہ چترال دے
بے نمکی زور شوہ انگریزان چترال تہ شی

کہ شوک دے نظم پہ خند یا ترہ پہچل
غریب و اول و دے دے پستی تپے پہ نوح
خان پرہ کرے۔

تاتہ بہ سحر بنکاری خو پام کورے مابنام نہ نشی
 تہ بہ عے اغلر کزے خو پام کورے انجام نہ نشی
 تہ بہ خہ مستی کورے بے ختہ راخوان کرے عے
 تہ بہ چاہہ بادو پرسوے روان کرے عے

تاوبہ د د نس وی خو ہم دے چرتہ سورینہ کا
 قطبہ د حرص د شوک نہر را بانندے سورینہ کا
 یابہ د یوک نعرہ فضا تہ رسپہلی نہ ی
 ستا بزر بزر بہ پہ ہوا کئے اوتلی نہ ی
 فوائے د میرے چرکے !

پہ مابنام بانگ کونہ مہ وایہ

دا منم چه تا سره خالگونہ بنہ درآشته دے
دا منم چه ستادوه بناروکان پآزاره شته دے
دا منم چه ستا اواز تر لرے رسپدگی شی من
دا منم چه ستا پد قرقره به شوک غولبدگی شی من
یاد کره دا خالگونہ کورے ستاد الوتونہ دی
یاد کره کورے ستاد بناروکان دجنگبدونہ دی
ستا دا لوئے اواز به کورک تاته مصیبت وی بیا
ستاد قرقرے به دهم تاته کوفت وی بیا
فوائے د مہرے چرگہ !
پہ ماہنام بانگونہ مہو وایہ

دا کورے دہران نہ دیکھا نگوں، رقول پر پرزہ
دا کورے بلی نہ دی غرائگہ سکول پر پرزہ
دلہ بہ د رقا سرہ پہ، نو کو کئے تو مبلے نے
دلہ بہ د تیغ سرہ پہ، پن جو کئے پیرے نے
دا د چرکو تو غوجے نہ دی اچہ پہ زور کرے
دا د مالک چو نہ نہ د کاچہ بہ سور کرے
دلہ د غوتے د شخ سرہ بہ یا خیرے نے
دلہ د نظر د سیع سرہ بہ یا تو مبلے نے
فواے د مہرے چرکے!
پہ ما بنام بانگوں، مہ وایہ

دا د چنر وبت نه د کچه ته به ورغوشه پر
دا د لالهت نه د کچه ته به ورغوشه پر
دا کیدلې نه د دیا چه په منځ خلاصېدک شې بیا
دا لوبې نه د دیا چه په گت کښه پېدک شې بیا

دلته په یو غریب به د بزړو سره تېر شوی ئے
دلته به د هن سره د هر چا نه هر شوی ئے
دا د پنجه ورو کور دے دلته به یو کپه شے
دا د نوکه ورو خائے د دلته به یو هپه شے
فواے د مېرے چرکے !
په ما بنام با سنگونه مه وایه

تابہ کورے واورہ تش اواز قلہ زده کرے وی
 یا بہ دِ تُو وِ رُو کِنے دا ساز قلہ زده کرے وی
 دلتہ پنجه وردی چہ خیر لوتہ ناست تریادی
 دلتہ نوکہ وردی بل خیر لوتہ ناست اویلا

ستابہ دا اواز لا د تالو نہ رابہرنہ وی
 تاو بہ دِ مرغت وی چرکوتیہ ستا سرنہ وی
 حہ تبتہ دوه خپلے دوه پردی کرہ خپلے شاہتہ
 حہ بلار اوہے نے د اویلا عفتاب جا نہ

نواے د مہرے چرکہ !

پہ ماہنامہ بانگ کونہ ماہ وایہ

بین مارتہ

۵
راشہ پوک وچہ دا بین د
د دے غرد لورہ سرہ
اے شپونکیہ د تور غرہ
اے بین مارہ د خبہ

ستاد سوز ساز پردو کنبے سرے بے دیا راخو رے کرہ
 ستا سوری سوری کوکل کنبے ٹو نغصے دی راخو رے کرہ
 داسرہ سرہ فضا د پہ نغو لب لب کرہ
 دا اودہ اودہ دنیا د پہ دے بین نغہ نغہ کرہ
 پہ دے چہ چیا ئی کنبے غلبے اودے پرتے دی
 د دے ترو پہ حولی کنبے زلزے اودے پرتے دی
 پہ دگین دگوتے کہہ دغہ غرونہ پہ کلا کرہ
 دخیبر د سرد پاسہ تندرونہ پہ کلا کرہ
 راشہ پورته یوتہ کرہ له دے سوی سوی غره
 اے بین مارہ د خیبرہ اے شپلونکیہ د تور غره

راشہ پوک وھہ دا بین د

په دے بین کښه را واره یوه داسه کومه لوبه
 چه اوده زړونه راوین کړي له دے دېر غرقه خوبه
 لوبه اتڼ شروع کړي ورته پکانه پوتی جارې
 په کله شی په نڅا شی غرونه غرونه غرونه غرونه
 د دے بین له سوی سازه سره بخږی را بهر شی
 د سړی دینے رگونه دلته بیا په کله سر شی
 د دے ترو د رگونه بیا مستیانے راپېدا شی
 د فادرینو سردرو نه بیا بجلیانے راپېدا شی
 لږنده شی په دکه سانده هر خبر او ناخبره
 اے شپونیکه د خبره اے بین ماره د تور غره

راشه پوک وچه دا بین د

د لاڙ د سوی دا غنہ
 د زخمی زہر کی نہ خریکے
 د زرکافو د سرو ستر کو
 د پتنگ سوی کو خرمے
 د سحر د ورو مبی خیرے
 د سپرلی د غور و وونکی
 د شہید د کندے او بنکے
 د خوشحال قبر لہ ورشہ
 نن یو دا سے نغمہ چہرہ
 اے شپونکیہ د تور غرہ
 اواز جوہ کرہ پہ د بین کئے
 رانچوہ کرہ پہ د بین کئے
 خار و رکہ دے اواز تہ
 یو پوکے کرہ د غنہ ساز تہ
 پلو شے ورسرہ فلے کرہ
 باد و بزمے درڑ فلے کرہ
 ترمو اے د ہنہ کرہ
 باد د ہنہ ادیرے کرہ
 د بین مارو مستبرہ
 اے بین مارو د خبرہ

راشہ پوک وچہ دا بین د

ستا دا لرزندا نغے بہ خواوے وی پہ سورہ کئے
 ستا دا سوی سوی سانگے بہ ترخوی پہ پردو کئے
 د درو نہ بہ د خیزی د سپرہ گونگی بانکونہ
 پہ رغو بہ د خوریزی د بگوو او ازونہ
 د بازو سردرے بہ د پہ خراو وی ودانے
 د کلوف دا کیارے بہ د پہ جاپو وی ودانے
 تہ بہ دلتہ کئے کرپڑے بین بہ ہلتہ کئے رپڑے
 پہ خورو ورو کندکو بہ ہوان درنہ مرپڑے
 کورے شاہ شاہ شاہ مرد واوڑ پدو لہ سرہ
 اے شپونکیہ د تور غرہ اے بین مارہ د خہرہ

راشہ پوک وہہ دا بین د

د دے توو سوی زرو نو
 کنی اور د غبرت واخله
 بین تہ داسے پوکے وکرہ
 پہ یو تار د زرو نگہ کرہ
 دغہ شاہے شاکر کندک
 دغہ جارے جارے غرد
 د اواز سر د تاو کرہ
 د نغو سر د کدا کرہ
 پروکے توے تار پہ تار کرہ
 اے بین مارہ د خبیرہ
 شین لوکے پکنے نغہ کرہ
 داخبر پکنے لبہ کرہ
 یو کرہ لورے او ژورے
 کہ نزدی وی او کہ لورے
 قول خوبہ خوبہ نغہ کرہ
 یو پستہ پستہ وزمہ کرہ
 د تنکو حلو روحوتہ
 د فخرزو قدوونہ
 کہ شوک لروی او کہ برہ
 اے شیونگیہ د خبیرہ

راشہ پوک وھہ دا بین د

(الامانری مکتبہ)

یوتیپوس

خدا اوکرم، خان راتہ انسان بنکاری بی
دافساتاف نہ پُنتنہ کوم،
اول د خولے ماتیدو امن غوارم
بیاد غتاف نہ پُنتنہ کوم
خا جونگری کبے چہ دیوہ بلہ شی
ستاسوپہ زرولف دا تیارہ وے شی،
چہ زہ د بارد لاندے سا اخلہ
دستاسو وچ ولی تراوہ وے شی،

کہ زہ د بدے ورھے ہم خاندہ
تاسوپہ خپلہ کبے غرن وے شی؟
چہ زہ د ولوبزے نہ اپلاتے اولم
تاسوپہ ما باندے شکمن وے شی؟

چہ مونزہ اوہزی سرہ ناست اووینی
مروپہ تاسو زلسزلہ وے شی
چہ سمونز خولو کبے ژبے اوگرخیزی
ستاسو انگلر کبے غلبہ وے شی؟

اول د خولے ماتپو امن غواہم
بیا د غتالو نہ پینتہ کوم
خہ اوکرم خان راتہ انسان بنکایز
د انسانانو نہ پینتہ کوم

کوچر

۲

نہ د پیر طلا محمد، پیر مسید علی شاہ، لا
غلام سرور دوی سرور دیر تہ لار دوم۔ د
ہر بنکی آباد فحانہ خاندہ باندے مودری
دیکھ تیرے کرے، چہ واپس راتوں، لارہ
کینے و مقام باندے یو کوچر مینے خروے۔
دک کیر و مینے لیل و و دا تقسم
میر، د۔

مینے منہ د نواب صاحب دی
دے کینے خبر کول توان دچا د
وے اے اے د انسانو ربہ!
دغہ کوچر غریب انسان دچا د

دے خوات، صینے خربدلی پرتے
دے خوا کو جردے سیلبدے ولا
دے خوا مرے کبدے شونڈ وھی
دے خوا نھر دے زیر زبھنے ولا

دویا پہ-نخ سوری غزبدلی پرتے
دے پہ غرمو دے کینہناستے ترینہ شی
جھوی کہ ستری شی دمہ ور کو ی
دے کہ مری، مری سترے کبدے ترینہ شی

د دہ د خار بدنہ قولہ وینہ
دے مہینو اوچہ کرہ سحر و ماہنام
د ہف د کہ غولز د ک تیونہ
د دہ پہ شونہ تر بو خاشکے حرام

دے لوخ غریبہ پینو پینے ابل گرجی
کوئک پہ ولی د خلدو د پارہ
کہ مری نو ہم د دوی د پارہ مری
او کہ ژوندے وی ہم د ڈود پارہ

خپل ماشومان ئے په ژړا پرېښی
د دوی کټی په خټ کېښه سور کړوی
بچي ئے لوبزے نه کوکله پراته دی
کوته غېزه کېښه اخور کړوی

هغوی که مېښه دی نو مېښه خو دی
دے که انسان دے هم انسان نه شو
کوړه هغوی د پاره دے هم شته دے
دده دند خه چه اخپل خان نه شو

مہینے منہ د نواب صاحب دی
دے کئے خبر کول توان د چا دے
وے اے اے د انسانو ربہ!
دغا گوجر غریب انسان د چا دے

د نواب مہینہ د نواب گرجی
د خدائی انسان د خدمتکار وی ورتہ
ہفتہ پر سیربی د د دہ پہ وازدو
دے د خدمت کئے خوار و زار وی ورتہ

انسان، انسان گستاخا، اینہ دہ
د دو دام نہ قربانی دلتہ
کہ ستا خدائی ورتہ کتہ شی ربہ
انسانیت خو نہ صبریہ دلتہ

ستا د خدائی نہ پہ سل وارہ قربان
انسانیت خو صبریہ نہ شی نور
دا چہ سخا شریٰ ئے اوشلولہ
د دوی شالونہ تینکبدہ نہ شی نور

ستا د خدایى د تقاضو په خاطر
انسانیت باندې سوچند کومه
که دا "خدای" د اپته شی راته
زه د انسان په شانې ژوند کومه
(جکټ)

دېر خواږه خواږه م اوځکل تراخه دی ،
پوه پرېنه شوم څوک تراخه دی څوک خواږه دی
په اخرچې پوهېږم نو دومره پوه شوم
په دُنیا کېنې ښه د هر پیا سره ښه دی

عکس

د چا خونگارے خوبلی سترھے
 لکه لے وی د فتور نہ دے
 هم سوزوونکی هم خروونکی غوندے
 لکه کاسے وی د لبو نہ دے
 د چا خبرے په ترخو کښه خوږه
 لکه هانے وی د گیلو نہ دے

جنت

دیو ملانہ م تپوسا اوکھرو
ما وے ملا صہب جنت بہ خہ دیا؛
ہفہ پہ کبھ لاس وھل وئیل ئے،
”تازہ مہوے او د شودو رو د وئہ“

—(۲)—

خوا کینے کتاب تہ یو طالب ناست وو
ما وے چہ تہ بہ پکینے خہ اولئے؛
د زلخے کتاب ئے بند غوندے کرو
وے چہ بنائستہ حور اوشنہ خالونہ“

(۳۳)

شیخ د تسبو امبیل پہ لاس ولاړ وو
په خپله بزیره کښه لاس و هلو
ده پر را ادا نکل نه داسه نه ده
بنکلی غلمان او جنتی سرو نه

(۳۴)

یو خان په لویه سجده پروت پاڅېدو
ما وے چه خان کا کا ستاخه راکه ده؟
خپله شلمه ښه سمه و نیل ښه
د سرو او سپینو غنبری کورونه

(۵)

خو اکڻے يو ساڻي سيليلو ڏار وو
ما وے مزدوره! ته جنت پڙهڻي؟
دخيل تندي خوله ئے اوچو ڪرله
وے چه "مره ڪهاڻو خوارزه خوبون"

(۶)

يو ٻونے غوندے په لار تڙپدو
ما وے چه ڀي فلسفي! ته خا وائڄا
خپل ٻير سرے ڪروو وسيل ئے،
'بس د انسان د خوشحاليو خوبون'

(۷)

ما دے خیل زبرہ تہ سرور بنکتہ کرہو
دہ پہ اوترو سترگو برہ کتل
دے شین اسمان تہ غوریدہ وئیلے
ما اوریدل تر دا یو خو لفظونہ
وئیلے "اے د لامکان خاوندک!
پہ خیل مکان کنے خیل اختیار جنت د
مکنی د دغہ پونتوب پہ نامہ
کہ ناروی نار کہ داروی دار جنت د،

(ہلامانزی کلانہ ۶)

یو بل سپرے

سپرلیہ! اوے م چہ نوکے شوے درنہ
حما د پاکے وینے رنگ لرے تہ
اوس ویم چہ اور شوے یو نوکے م کرے تہ
حما پہ رنگ کبے دبل بنگ لرے تہ

(۷)

سپرلیہ! خدا بگو حما ہم دہر خوبن ے
ویم چہ پہ وینو د سمور کرہ
خوچہ تہ یو خلدے سل ژروے
ویم چہ حان درتہ سور اور کرہ

— (۱۳۱) —

چہ د یو گُل د خندیدو د پارہ
تول چمن او بیکه شی شبنم تروی
کہ د پنجر د مارغہ ربائے اوری
دا سے سپرلی خود نور نہ غوری

یوشعر

حما د زہ پہ وینوسر غوتیئے نہ کرہ جل
دا تول چمن کہ شین شی پہ خدا حما پر خہ

ملکرو!

ملکروتش په لوجېدو او نه شوه
حی چه لمبه شو دا خپل خان اوسونو
د نوی تبخ د لوجېدو د پاره
دا زور خوږی کله ستان اوسونو

دا چا هرگت کښه نه بس لوبه پائی
د دے جونگرو نه به زهونه لوبه کړو
دا چا پکښه سل رنځورۍ اوسیدزې
راخی چا دا سپر ځله نه لوبه کړو

چہ دے راسخی مونہ ورتہ خوار پرانہ یو
حئی چہ دہنے مرگی تان تہ ورشو
چہ صبا بے کفنہ مرہ پراتہ یو
حئی چہ کفن پہ سرمہ بان تہ ورشو

یو شعر

پہ دے از غوبہ سروی چرے ایسے حاکم
دا حکہ نئے دسوی زریہ پوہو کہے حایوم

اخترتہ

اخترتہ تہ دختورو درخ مے ،
حہ ، مونز سپرہ خوشمالوے نہ شے
د ستا د خیرہ مو توبہ توبہ دہ
چہ دغا سپی رانہ شرے نہ شے

حہ ، ہنہ خلق مبارک شہ تا تہ
چہ دکہد او غتہد تہ پائی
دلہ خو ہنہ انسان پراتہ دی
چہ دے تیرو کئے لوکہد تہ پائی

دلتہ خاریو سولوی ہنجرے
تا تہ ستونری غورزولے نہ شی
دلتہ بدبویہ خولہ شوی وینہ
تا پہ شرابو لمبولے نہ شی

حہ حہ ورجہ ہفہ بنگلو تہ ورشہ
چہ د شرابو د کے پینے لری
تہ د ہفو خربو جٹو زہرے سے
چہ پہ لمنو کبے ہم وینے لری

نہ وئے مکے

چه کوم تندي د تو شوی دی نن
ورځه د هغو ککېل نه دی زده
چه کوم سروبو ته څوک سر نه وای
ځه ځه د هغو تپتېل نه دی زده

ورځه ورځه غو یارانو ته د
هغوی ته وخت اړول د پربنه ورځی
چه د سروبو سره لوبه کوی
نن ورته سر تپتول د پربنه ورځی

چہ ستا پاکی یوہ پرده کری خان تہ
پکنے مستی او چنا ہونہ کوی
ورخہ ورخہ، ہفو غتاو کرہ
ہفوی بہ تاتہ سلامونہ کوی

مونز غریبان خو مختورن یو، غلہ یو
پاکہ نامہ دِ اخستلی نہ شو
چہ خو د پاک او پلیت فرق اونہ شی
پہ دے تیارہ کئے پاکہدی نہ شو

تہ خفہ کپڑہ مہ ورخہ مہلمنہ ۱۰
مُونِزہ د ہرخہ نہ و ہزار ناست یو
مُونِزہ ور تپو نہ یو خوا تہ گر خہ
مُونِزہ یو پیئے تہ تیار ناست یو

گورے د ستا پد شانے سل اخترہ
دے - قورہ شپہ، "کبے سوزول غوارو
چہ دا ہوان او انسانان جُدا کسری
دا سے رشر را خور ول غوارو
(سول کو اترہ پیئور نکلند)

نہ حاجہ، ب، ز، و نکل وی

رښتيا رښتيا

اے خروخاڻو اوچو ډکو واوړی
زمانه تاسو هېروے نه شی
په دغه رنگ کښه د بخرو بوئیں دے
خړے ایرے ئے پتوے نه شی
تخم په شلو ترو کښه او توکی بزی
غږت د باو ایساروے نه شی
دا د قدرت یو پخوانی قانون دے
فانوسان شمع پتوے نه شی
'پچمن' د نور هم په خدا خان شین کړی
د غوتی سره خوله پتوے نه شی

که هر شنه پانزه ازغی ازغی شی
کل دخدا نه بندوے نه شی
غروندے ختہ تہ اچوے شی منم
ولوے، ہیخ زخیر ترے نه شی
خولہ م د ماته کری ربتیا پر وایم
پستو پستو ده فرکیدے نه شی
خبر دے شخوندو نه د پر د پر اووھی
دا زار شورہ شوک هضموے نه شی
دلته یو خله ورا نبدو ما و نیل
چه ورا نئے نه کر جیویدے نه شی
ویم د دے لوئے کور انفر د جور شی
خبر دے که پاتے خا خله نه شی
(ا تا نزه نه دنگ وخت کئے اکوهر لالنه)

له زهر مولا

اُتمانزوتہ

دا کال اُتمانزوتہ، اُتمانزوتہ کہے یو، شاعر وہ، زکے
ہم جگہ دوم، د داسے وخت دو چہ اند خلق نو پرپڑا
د اُتمانزوتہ خلق ہم د اُتمانزوتہ نامہ چہ شکہ پکار وہ
نہ شوہ اُختے۔ ماہم ایلہ دا درے شریفہ اویلی
شول۔

اے اُتمانزوتہ! راغلی یم نو دے
چرتہ سور کل نہ وچہ راہر یم دے
ستر کو کو کو کہے دہر اوڑہل
خو خا شکے نہ وچہ تھوٹے یم دے
پہ زبہ دلی خیالات را اولہ زہل
خوڑہ نہ وہ چہ ونیلے یم دے

حلی شاعریت

۲

یو نوی حلی شاعر راته خپل نوی تازه اشعار د ل
ماته پکې د شاعرانه امله صلاحیتونه مری، وخت
شود د ماحول او تمدن احساس او د تنقید جرات
ښکاره شو.

خا په نزد چه د یو ملت حلی کښه یا خلو کښه دغه
صفتونه وی نو هند د مری، بلکه که هند مری
وکه هند راښودل شوی.

زه چه د ملک، قام او اسلام د فرخاود پاره شته
حلی کښه دغه صفتونه راښودل غواړم. د دغه حلی
تعارف په دغه نظم بیکو مجود کړم.

دغه نظم بیکو هر د مردان د دغه د چه په نوم
دا نظم د — هند نو حلی شاعرانو ته پېښ شو
کوم چه دا صلاحیتونه وی یا لرل غواړی.

د خلی توب د گری وینے په نوم
د یو پواله زړه پېغام واخه
د شاعری د ولولو په نوم د
د تلوسو نه د ک پېغام واخه

که زمانه شی یو پولی د از غو
چه نه. مخرے ئے پروا نشته
که اورکے شے پلوشے پیدا کرے
دغے تیرو کئے ډېر ساہ نشته

پہ سمندر کینے چپے دہرے رشتی
خود ساحل پہ اسرہ خان تباہ کری
اوچہ خان اوپڑنی خان او بنائی
د نوح طوفان شی یو جہان تباہ کری

کہ تہ کوہرے بس د زرو پہ سزخ
حاجا تار تار دانہ جولی وا خله
کہ د غریب د زرگی نر شاخکے
د انسان زہرہ درتہ دولی وا خله

ثوڪ پد سروٺو ٻاندس پڻي ڪهڙي
ثوڪ د فتو پي درو خان ورو
حما او ستا پي شانے ورك پوني
حان وركوسي خ قول انسان ورو

نپڪان 'نپڪان' غنان، غنان پيدا دي
دوي خود حايب، جنتيان پيدا دي
حبي هغه خوارو ته جنت اوچو
كوم چه د موره دوزخيان پيدا دي

اے د ژوندیو ولو حُلمیه !

۲ راحه چه زړونه او لاسونه یو کړو

دغه د غېرو دېوال او سترگو

د خپلویو دیو او نښو یو کړو

خان ته د مینه یو بڼه کور جوړ کړو

د تس تس شوو نه یو قدور جوړ کړو

(اکوړه خټک)

جواب

د جہں نہ دیو خیز مگر خط راغز پکے مینہ کئے غبتہ کیے
دے او آخر کبہ نے دا مصرعہ پکے وہ ۔
د جہاں بازو م مینہ ہرے ماہہ استی خولہ درکوبہ
د مگر تا خوب والی د مینے گیلو او د مصرعہ سوزد سر مینا تہ ہوسم
او جلتے راتہ دا نظم راہرو ۔

خیزہ ' درمنہ ' جیلہ منہ اشنا!
زیرہ تہ نزعے دہرہ خیزمنہ اشنا!
پہ خیلہ پاک عقیہ م قسم
ستا پہ وفا دکہ گیلہ م قسم
د زیرہ دیوہ کبے م د نور غوندے نے
د عشق پیالے کبے م سور غوندے نے

کہ تہ د تورو تیو گت کئے پروتے
زہ د دیوے غوندے بلہزم درتہ
تہ د خو برو خوبو غبر کئے زانکے
زہ سرے لے پہ زہ سوزہزم درتہ
خا خود دارہ وفادارہ اشنا !
د بولو د صف سردارہ اشنا !
پہ خیدہ پاکہ عقیہ م قسم
ستا پہ وفادکہ کیدہ م قسم
اوس ہم د زہ د رباب ترک م لتا
د ہونوب د زنجیر شرک م لتا

د ننگ دگر باندے ولاړه غازی

د مدعا د سرے دولی زهرے نئے

د زولو شرک د وطن وینوی

قیدی د فوی ازادی زهرے نئے

د غریبی جولی کبے خانه اشنا!

په تور د مینه بند یوانه اشنا!

ستا د غېرت په سره لمبه م قسم

د خپل بابا په هدیره م قسم

قلم به مات کړم که غېرت نه لیکي

د فتر به اوسوزوم که پت نه لیکي

لـ خوشحال خان خټک

مُونِزِ لَہوئی کہ شوک پہ دار و سَیروی

مُونِزِ تہ د یار د زلفونار بنکاری

مُونِزِ مے د ژوند د سپری نخبے کز و

چا تہ بہ کُل چا تہ بہ خار بنکاری

د جلفانے د منع کلابہ اشنا !

د پینتو د تاریخ بابہ اشنا !

د ستا پہ سرہ وینہ تاودہ م قسم

پہ دنگہ لورہ تہترہ م قسم

کہ پینتو جہرہ کرم پینتون بہ نہ ایم

چہ پلے جہرہ کرم بخون پہ خدیم

بے قراری

لکھ تپہ د یو ماشوم شیونگی د خوںے نہ اوچی
پہ کانزو بوتو کئے خوریزی حئی فد کیری چرتہ
لکھ ویمہ د خوشبود کہ د ازغوپہ منج کئے
پہ پانزو پانزو کئے کدیری حئی خوریزی چرتہ
لکھ یو پاکہ پلوشہ د سحرنی ستوری نہ
پہ قورخن سحر راو پیری حئی تیزی چرتہ
یا لکھ اوینکہ پہ لہو کئے د نیمزائے کوندھے
چہ بے اسرے غوند بنکاریز حئی پتیزی چرتہ
همزودا سے م د زریہ تاوولوا خستمہ
لکھ لوکے د اسو پلوتے تاوولوا کے یورم

د ابا سين د زور او شور چو ته اور سپېدم
چې تش حُک وو او چرے نئے اسو پلي پاتې وو
د انگ ورته دخپل زور غېرت په داد ودر غلم
خو مرے ايرے اوخ. د نخبے ميخکي پاتے وو
د کوھستان په مټه وروخانو او کرخېدم
د وبنو خټلے او د خټے خو بُتکي پاتے وو
لارم تور غرته ما وے هله خپل زمري لوم
غارونه، شاربو، پيسے نوکے زمري پاتے وو
همو لودا سے م د زړه تاو نو واخسته
لکه نوکے د تناره نئے غريو نوکے لورم

د خوشحال خان د غبرنی وینے پہ خریکه را غم
تش خو خوندی او د شادولو په کدا واورېدم
ماوے چه تم د اهل خان د تورنگ ختمه
او چه باره کبے د سیلو په شفا واورېدم
د دریا خان په انگری کبے م بخری کتل
د رپتیا نو په دروع او په رپتیا واورېدم
د یوسفزو درو درو مروتہ اور سپدم
د درمن خوا کبے د نورو په زرا واورېدم
د غلے نوز هم د زرگی تاوون او زپلم
لکه نوکے د سوی زبہ نے حسابو کے یورم

درنے درنے ہو جرم، ولیدے شاہے پرتے
د مسخر خان بنکد کہنے پیے روزہ ورتے ^{ما}شو
پہ محرابو کہنے تیار وہ بوزندہ ترند
د مولانا پہ خوا کہنے صہب و زعمے لیدے نہ شو
د اوو خوف د سپین زبرد خلعے پتے نہ وے
د بنکد والو پہ تنگ سو کہنے حائیدے نہ شو
پہ لویو لویو اغزو کہنے کچہ درب تو کھدل
وو ہوتیوں، دہراوچت زہ رسپدے نہ شو
ملکرو! د غلت، د زرہ تاوون اوثر رسم
د زرہ نوکے پہ او بنکو ترے زنگہونکے یوم

ماوے د خیل بابا د دروند پتھی تپوس کومہ
یو د توپی خاوند د لرے نہ سوک او خندہو
ما د خوبزے ابی د تور پرونی غم کو لو
یوے بیکے راتہ پیر او استاد او کھٹلو
ما رت تندی او لوئے شکری او دک کندو^نالو
د چیتا کو پہ خاوندانوم خان اوزپلو
زہ کر حیدم د پینتو پہ قدر و یو پے
د زمانے پہ کلا نکانوم خان او خورولو
هسولو! د غلتہ د زره تاوونو پرے لب نومہ
لکه د اوبزی اسو یلے نئے زهریدونکے یورم

د شہیدانو پہ درو ھدیو اوگر ھېدم
دیوے ئے مرے جندے کرنے، تنگے خو پاتے
د مرو ستانو تر پاو انفسرو ور غلم
لاری کارزہ، پورونہ، تہ، ایرے سرے پاتے
د قباکانو، عامو ولونہ، م اولستول،
دے د پاکنی جامہ کنے بس تے غر پاتے
پہ درو سال کنے م سر بوس کرو بیا جاتہ لارم
دے سپینو سپینو محلاتو کنے تیر پاتے
ھمولو! د غلتہ، د زرہ تاووق پرے نبومہ
لکھ لوکے د مر مشال ئے نالیدونکے یورم

ن د کوو او لوسو لاندے مانوے قطارونہ

د پښور باټور او چټے جلے قشے پرتے
پکښے یو خوشی کو کوشتو تش او ارونه کول
ترا سمانکو او واورینو شو کو اور سپدم
هله وریکو کښے بجلیو سازشونه کول
د شورغو پخو درو او تورو غرو لسمو
په تپرو پلوف پسه بیا بیا او ارونه کول
د غرقوف هغه خالے خوتیلی پاتے وو
چه تندونو به ئے برش سلامونه کول
همولو! د غلم د زره تاوونو پرے نینومه
لکه اواز د مات منگی ئے ماتهدونکے یورم

ماوے دشین اسمان کُنبت کنبے چرتہ لار کوم
چہ ددے وران و بچار مزلے تناوونہ پرے کرم
ماوے پہ پل دکھستان یو یوئی مندہ کرم
چہ د بر جوفے کابڑہ و ابرہ تانکونہ پرے کرم
ماوے کہ اوسم دچا غت ملاین سور کافر
خوبس و رحم چہ ددے زور نظام رکونہ پرے کرم
ماوے چہ خم کہ ہفہ خدائے تش دغا فز و
چہ ورتہ پینو کنبے ددے او برو نہ حلقو پرے کرم
چہ یا پہ خائے دسر یوتوب خائے خیل کور جو کرم
یا دظالم دفورے سوری لاندے کور جو کرم

حما د زخم علا جوند پہ مرہم مہ کوک
طیبہ مالکے دوزو تہ کور غم مہ کوک
دحریت مری تش د خوی پہ بادونہ رغیر
عبث، د مکرہ تکلیفونہ تہ د دم مہ کوک
دنیا تہ شا کرہ د غہ خیل زر کے د اولو
بس طوافونہ نورد دیر او د حرم مہ کوک
چہ خاری ستر کے بنکارہ شی نو کا تشوہ
اخر شراب دی شہنہ داسے تر قسم مہ کوک
د مینے تاؤ بہ د رگونہ د نغونہ دکی کا
راشہ مین شہ نور منت د زیر اویم مہ کوک

خبرتہ

خبر د کابل او پېښور مخ کې شېره
نرخ د ده ده - خبر د غور و نه هم
وېل شې کوو که چه دا دره تېره ده.
ما دغه نظم کې د خبر په سترګه دغه
تو غریزه علوه ته کتل دی کو - چه
د کلت اد جلاس نه د جوچستان ترویشته
حرف پرتو ده - یعنی د روچستان کوچته
علوه -

ستاپه سر باندے خبره
 ته حاکم په لمه کښه وے
 ستا لحظه لحظه تېرېزی
 قوله ورځ د نر په خبره
 ستا سکږه مېنځه رنگین شي
 سپين سحر د بادونو
 په لمنه کښه د نخښه
 په جولي کښه د تاجونه
 د شينکي پرده کښه پته
 په دے چپه چپايي کښه
 که م توند يوه لحظه وے
 ستاپه ترو کښه خبره
 يو جونگره حاکم وے
 زه د ستاپه ابو ورو وے
 د فطرت په تاشو کښه
 شپه د ستورو پلوشو کښه
 د شفق په لاله زار
 په وېر موشی نو بهار
 د قدرت د رنگينو دی
 رېز مریز د زما نو دی
 د سرو وینو ایتنه
 د توندو نښانه
 خو چپينو کښه د نکورو وے
 يو جونگره حاکم وے

داسمان د پاڪے لارے   ده دستاد پاسه لارے
 بُدی اروی ستا کونہ   ستاد فخر د دستاره
 تل دستور د دنیا نہ   نوریہ تا باندے ویزی
 د سپور مئی پاڪے شغلے د   پہ لمنہ کبے راو پیزی
 تہ دے شورتہ د وریجو   هے حان سرہ مستیزے
 ہلہ پرق شئی پہ فضا کبے   دلہ تہ وراو حلیزے
 سپری د کے کری ستا غبرے   د قدرت د نندو نہ
 زمی سپین پہ تا انبار کری   د جنت د منارو نہ
 اے پہ ما لہ ہرخہ کرانہ   لہ تا حارم پلارو ووروکے
 ستا پہ ترو کبے خبرہ   یوجونکرہ حاکور وے

تش د کانزو غر خونہ ۱۰ تہ غبرت او شجاعت ۱۰
 دنگ مہم قدرت وھلے ۱۰ د پنتون پہ قومیت ۱۰
 ستاد سوری لاند اوسی ۱۰ پنتانہ لوئے لوئے خپلونه ۱۰
 ننگ د نر بنحو کالے دے ۱۰ د دوی کسب دے جگلو نہ ۱۰
 ہفتہ ٹورے ۱۰ لوریالی وی ۱۰ چہ فضاتہ غارہ ووحی ۱۰
 پہ ژوندونی بہ شانہ کریا ۱۰ چہ مہلن تہ یوخل ووحی ۱۰
 دغہ شین زمیری حامن د ۱۰ پہ سینہ د ۱۰ لوبولی ۱۰
 خدایکو تہ د دوی نیابین ۱۰ دوی د ستاد دیا نازولی ۱۰
 چہ جور کرے دوی پہ سینہ ۱۰ نن د ستاتنگ و تکور دے ۱۰
 ستا پہ ترو کبے خبر ۱۰ یو جونکرہ حاکور وے ۱۰

کہ کشیر کینے راتو کی بیری   بندہ نازک نازک کلو نہ
 دلہ تا کینے پیدا کی بیری   د غپرت نہ دک مرو نہ
 ہلہ حسن و نزاکت دے   دلہ ننگ او جراتو نہ
 کہ ہفتہ جنت نشان دے   ستا نہ حار شہ جنتو نہ
 دینتو د ناموس نخبے   چہ تندی کینے ستا حلیبیری
 تہنگ پہ زواو زرتختو نہ   لہ ہیبہ او لرزیری
 ستا پہ گرد خرہ فضا کینے   د بد بے دی د بسکرو
 بنلے دی د جملدو   تلے دی د خنبرو
 پہ معنے کینے جام د جمے   حازرہ کینے در زور وے
 ستا پہ ترو کینے خبرہ   یو جونکرہ حاکور وے

کلہ جلتہ دِ پہ سرناست کلہ دلہ دِ پہ پنبو کنبے
 کلہ تہ حَا نظر کنبے کلہ زہ دِ ستا بہو کنبے
 راسپر دے دِ رانہ یو دِ غلبیل خیکر زخونہ
 پہ پیر وچہ دِ خورلی پہ سینہ دی گزارونہ
 چرتہ غشی دِ لک شوی پہ سینہ ما را او کنبے
 چرتہ بنخے بے تاکنبے چہ ما رو را ایستے
 چرتہ ژوبل پہ نڈرے چرتہ شل در کنبے تو مبدے
 خپل رگونہ مِ تسمے کرے ستا زخونہ مِ گندہ لے
 ستاد خوبز خیکر دلاں بل حَا پہ کوکل اور دے
 ستا پہ ترو کنبے خبر یو چونکرہ حَمَا کور دے

ستا پہ سترگومِ حلتے دغہ لارے دگمبلن تہ
 دماضی پہ ائینہ کبے دحلو ہفتہ طوفان تہ
 ددرے لہ جا جگتہ دمبلن ترچا سرہ
 سپین پکونہ لوئے ستوری د یو غرنہ تربل غرہ
 کوزہ تورے نہ اوریزی برو غشی راوریزی
 شور دے چنے دی نرے دی سہلاب سخی پہ وراثت کیری
 زکھ خہ پہ وینوسرہ شوہ چہ فضا ئے اولسرہ
 ددے مرو لہ حبلہ مبلن واوریڈ پہ بلہ
 اوریدے مِ درزد تورے چہ ستاخٹے پہ ہرورد
 ستا پہ ترو کبے خبرہ یوجونکرہ حما کورے

پہ تندی کئے دِ حلیبری د ماضی ہنہ نقشبوت
 چہ اریاؤ تپرو لو ستا پہ خوا کئے کنہ کو نہ
 ستا پہ رکب کئے داد دادی د یونان د سورو پلو نہ
 کورہ دا پرانہ ہدی کی د محمود د فوخ ہدی نہ
 ای ای ای ای دی پہ دگر د غوری د وینو دارے
 راشہ دادی د خلیانو نخبے پاتے دی پہ لارے
 دادی مات پرانہ سرونہ د مغلو د سورو دی
 ابلالیو د بیکلی خپل نومونہ پہ درو دی
 تہ تاریخ م د غبرے خو حما د زرگی زرد وے
 ستا پہ ترو کئے خبرہ یو جو مکرہ حما کور وے

د پښتو د عظمت کوره !   خلند بنکار په دنیا کښه
 د عروج د لولۍ و سیم   ستا فضا کښه ستا هر کښه
 د ژوندون احساس پېدا شو   ستا د ترو په جوړی کښه
 د شعور ناوۍ مسیری   ستا د غېږ په دوی کښه
 په خلکو کښه تو کښه دلی   نوی اوینه د سیالۍ دده
 عزت په سمۍ او ستلی   یو وېره د قام د لکاده
 د ایشیا د زرگی سره   پرلۍ شو خوشحالیزه
 د پښتو د غېټ جله   مبارک شه بس غور پړه
 ستا د غۍ ورځ په طبع   کاش اڅو د غۍ ژوند نور د
 ستا په ترو کښه خبره   یو جوړنگره حاکم د وړه

درحمان پنا ھدیڙ

اے د مہمند زمڪے اے درحمان ھدیڙے

اے د ننگوڙو جالے د غبرڙوڙو د سپرے

اے د پښتو د وطن د بدخشان مثالہ

اے د خبر جوئی کښے د ارمغان مثالہ

بدخشان ستا بدخشان ارمغان ستا ارمغان

تہ د ننگوڙو د یو

ستوری د ستا پتنگان

اے خرے خاورے نہ مے

بس تھے خاورے نہ مے

اے گلو و دو و بنو دا نہ چہ تیش و پائے

د لور خیر د تندی د غبرت خال دلہ دے

د پینتو د قسمت صبلے فال دلہ دے

یو د دوے قلند شاہجہانی تر قربان

یو د مہمندو ملنگ

شہنشاہی تر قربان

ستا پە من کئے ویم

د تہر کاروان پلوتہ

ستا پە جوتی کئے بنکلا د خیل سپری کلوٹہ

۱۷ د ادب ایئے پہ تاکئے بخت ویم خیل

۱۷ د شاعر جوگرے رہک کئے دخت ویم خیل

خبر پہ دنگہ عزئی تاکئے تصویر کوری خیل

پنستانہ غوندہ دی پہ تا

تاکئے تقدیر کوری خیل

زۀ ستاد ننگ او پینو

هنه منزل پېژنم

د خوشحال ایستی توره پت د اېمل پېژنم

ستاد غېرت په سینه د چا پل نه شم پرېښو

زۀ د پښتون بچي یم هېڅ مغل نه شم پرېښو

د ننگ د توره په مخ درته رسرا راوالم

دا قورے شپه خیرمه

تر سپین صبا راوالم

ستاد مزار دیوہ کبے

دیو سپری زہرے دے

دے شہزادہ زہرے کبے دے سور غی زہرے دے

مکرو دا چپیاے ، د فوی رنگ نخبہ دے

دا د غہرت د طوفان پہ ہر اورنگ نخبہ دے

زہونہ تک سور کھڑوینو خو غور بہد تہ دیل دے

سپرے تیار ولار دے

خوٹو شہبہ تہ دیل دے

زنگنه

که د چا زلفه بناماران شی خوری د
زنگنه ستا دغه سزاده چپ یه
که د بنزو په غشو تول غلبه شته
د دغه لارے تقاضاده چپ یه

که په غزو شته ترازے سترازے
دلته دستور دے ته به چترنه کوے
که د چا سترکے خونکاری هم کوی
ته گنه کارے ته به سترنه کوے

که د بیلون په زولو کښه شته روست
د چا د مینه قضا ئه کړه
که د خزان په خند وڅار سوړ شته
د بهار زېرمه په خدا ئه کړه

درد د منه خو زخونه پټ کا
اوس د زخونو د نغردلو وخت دے
که ژاړه ژاړه خو په زړه دننه
د خلقو مخکښ د خندا وخت دے

ستہ کے کرہ پتے خان پہ زور اودہ کرہ
د وخت پہ نوزی الہو دوکہ شہ
زریکہ ستا زریہ خوبہ دہر خہ غواری
خوبس حما پہ تسو دوکہ شہ
رے _____ حکمچ

ہنوی علاج د مینے صبر کزری
ٹوک چہ لوئے غرونہ کنستلے نہ شی
ہنوی صدا د حق ایستے کلہ شی
ٹوک چہ پہ دار باند زکلی نہ شی

خومرہ پہ زبرہ کبے ارمافونہ لرم

یوستا نظرتہ تول کارونہ لرم

د او بنکو ہر خاشکے قطرہ دہ د زبرہ

پکبے بے شمسہ حر تونہ لرم

لہ خولے م خہ عوارہ سر ستر پوشتہ

پکبے زبکین زبکین سوالونہ لرم

د چا د یو مکی نظریہ طبع

تمنا جانے فترونہ لرم

توبنہ د دین او د دیبا ختکہ

پہ زخمی زبرہ سوا داغونہ لرم

خمارو سترگو کرم بر باد بر باد
لکه نے کرم حکہ فریاد فریاد
د چا د یو نری خندا صدقہ
حما تمام عمر نابینا نابینا
اوس د زرگی د بلبیل خیر نشہ
د اشنا هر نظر صیاد صیاد
کورہ د عشق د پو پو نظر ستہ
د کانزو زردہ کوی فرهاد فرهاد
د بیلدی پہ غمانہ کبے شوروست
هغه اجل چه دو آزاد آزاد

پہ لبو سوے د زہ کوربنہ دے

چہ بے لہ تا شو پکنے اور بنہ دے

د چاد سپین کلانی مخ پہ تو رو

ہرثہ چہ دی خو مخ مِ توربنہ دے

ستاد خدا کل پکنے نہ غوریزی

د زہ چمن مِ سو سکوربنہ دے

بے نہ سترکے پہ بلا اور واروہ

جام چہ بے میوشی نسکوربنہ دے

پہ نوّم ناموس پے دِ کسرخ خلق

خنک تہ ستامینہ پہ غوربنہ دے

هَلتَ اَيْنَه كِنے خپل بَشَر اَوَكورَه
دلته سِينَه كِنے غُوحْ حِكِر اَوَكورَه
اَنِينَه حَه پِڙني ستا نازُونَه
راشَه حَا د زِرَه پِرِهرا اَوَكورَه
حَه د اشنا پَه خيال كِنے هَلتَه تَڙشو
دلته سِينَه كِنے درزهر اَوَكورَه
خپله د خياله پَه هَوَا كِنے كَرخَه
پَه ما دِ غَم لَكه د غَر اَوَكورَه
لَكه بادام سُرے سُر د زِرَه مِ
راشَه نَخَرے دِ د نَظَر اَوَكورَه

رندن مِ خاوند نہ پیاے جہوی
 د خارو سترگو اثر اوکو
 واعظہ! خبر دے بیا مِ کرم افکندہ
 اول راحہ حُما دلبر اوکو
 تل بہائے وے چہ زہ دکانہ لرم
 ہنہ اجل د پہ خیل در اوکو

ماتہ ثواب دے ہر پے مخے عذاب
 زہ بل ثواب د بل عذاب خہ کرم
 ناصحہ! ستانہ بہ اول توبہ کرم
 خودا زہ کے خانہ خراب خہ کرم

د زمانے بادشاہ

د خوشحال بابا قبر ته اکثر راتو او چه ژوند
وی دهر خل به یا هم راتو وی چه د بیا
د مزار قبر مکل شو او د پښتو قولی کابل
راښیښه شوی توید کېږی شو۔ نو داظم
ما وېل چه د پښتو د پلر وی مزار او د
پښتو د حقیقت تخته هدیم۔ دغه رارسېد
او مزار لید سو ماڅه محسوس کول؟ او د
دے نگیالی د خپل خاوند نه د ادراک په
غریب تو خه ولورېدل؟

کاش چه خاقت بیان د څه په اظهار قادری
خو خبر چه په خه لیکو خپل طبیعت مجبور کړم څه
[څه دقت او لیکل۔ او چه نن (۸ مئی ۱۳۸۵م)
د خان علیگین مکان د مزار د افتتاح جشن دے

د غزلرم چه کاسو ته (څه دقت حاضرېزو ته) څه احساسات پیش کړم۔

یوخل نه ظالمه تاخو خو حله چیرے یم
ستاد لاسه ترے ترے زردلہ راغله یم
دیرد پاروے، کروے، ستز فوے یم
ستاد لاسه تن سور سورپہ زردا غله یم
خپل اولاد د لاسه درے ته رسوے یم
زه خو د مکاره خو خواره کروے یم
ماهم ازماہیلے ئے اوتا هم ازماہیلے یم
ماهم تن لیدے ئے اوتا هم زه لیدے یم
اے د زمانے باد حه په خپله لاسه حه
مه چیر مامه چیر حه حه په قلاک حه

پر پرزده په دے تور غر کښه یو اړخ ته اوږد بنیم
پت په خرو ترو اوچو بوتو او واینه بنیم
برق که کری خدا را پورے خاندی د خدایه شی
پر خه که ژر پزی راته ژاړی د ژر په شی
کمل که د لالا په وینو رنگ خا پښه کوی
یا زرکے سیسی تنندی ما پورے غرے کوی
خاړه که رندی پزی دلتا سل خله رندی پزی
بنه کیږی د پښه کیږی چه خه کیږی نو کیږی
اے د زمانه باک حه په خپله لاسه حه
مه چپړو مامه چپړو حه په قلاسه حه

ہں کہ ستا عادت وی دا او خواہ مخواہ چہل غوارے
 خواہ مخواہ زارہ ہلوی بیہ را سر زول غوارے
 نور رباب پہ نوی شہبازو ترنگول غوارے
 بیا و بد مستاف تہ جامونہ کرنگول غوارے
 خواہ مخواہ زخمونہ م پہ مانکہ دکول غوارے
 دلتہ دینہ خلاص نہ شوم مابیا جندہ کول غوارے
 بندہ دہ خوبیا واورہ کورے مہ کوہ دامہ کوہ
 بندہ درتہ معلوم یم پہ خان پور خندا مہ کوہ
 اے د زمانے باد حہ پہ خیلہ لاک حہ
 مہ چہرہ ما مہ چہرہ حہ حہ پہ قلاک حہ

زہ کورے ہم ہفتہ دپنتونہ چک خوشحال یہ
 زہ کورے ہم ہفتہ د لبونہ چک خوشحال یہ
 زہ کورے دا واورہ اول توره بیا قلم یہ
 نوم دے خوشحال وک ستاد پارہ غم یہ
 شریک سجاد تورے بہ پہ غور و لرزہ راستہ
 غز بہ د غور زنگ م پہ تخت و لرزہ راستہ
 تورم دنگ ہلد د توتی نہ کوزیری نہ
 وینہ د غہرت خاچہ کرمہ شی سریری نہ
 اے د زمانے بان حہ پہ خیلہ لاک حہ
 مہ چہرہ مامہ چہرہ حہ حہ پہ قلاک حہ

زہ د لوئے بابا د کرے وینے تاودہ تھریکہ یم
زہ د غریہ خولہ کبے د محمود بتکن کریکہ یم
زہ د ھبتناک خبر پہ سرد غہرت پرک یم
زہ د پستونخوا د طوفانی آسمان سورچرک یم
زہ د لویو لویو درو خونو ننکیا لے خوئے یم
زہ د سربازو بابا کلاو توریانے خوئے یم
داغ م د زرنکی دے د غہرت د ولولونہ د
ھریو حرکت م کورے د زلزلونہ د
اے د زلمے بان ۛ ۛ پہ خپلہ لار ۛ ۛ
مہ چہرہ مامہ چہرہ ۛ ۛ پہ تارو ۛ ۛ

زہ گورے سہلاب دزلنے و تہ بند اچوم
تہ خولا تہ سے چہ زہ پہ ستور کند اچوم
زہ پہ اب دتورے دقت توری و نخل غوارم
زہ پہ خیل جیل کبے تفتد یرونہ کر خول غوارم
دہرے ولولے لرم طوفان ترنہ پہل نہ شی
لوئے ارادے دی بل جہا ترنہ پہل نہ شی
ماخرہ نہمانی نہ دہ زہ تہ بہ بیانیہائے
زہ خولتے نہ غوارم داتہ بہیاستوائے
نوائے دزمانے بانہ حہ پہ خیلہ لارہ حہ
مہ چہرہ مامہ چہرہ حہ جہ پہ قلاہ حہ

مرم کورے مہ کثرہ اوڈہ یمہ پیلر بہ شم
 خس م کورے مہ کثرہ دستادستو خاربہ شم
 ستا انقلاب کوئی زہ تل ویم مالیدی دی
 تو نے ناگردے د ماد خان سر کالیدی
 مونز چہ وومات کری بکن بیانا اورولی دی
 تادبت شکناو "پہ غہرت پور خندیدی
 زہ تربنہ خبریم د اوس سر تاخہ اوکل
 خبردے داسے کیری بنہ زرخ کر د پڑ اوکل
 اے د زمانے باک سام لا راکبلی دہ
 مہ چہرہ مامہ چہرہ حہ پہ خلد لاک حہ

مابہ ہفتہ وخت درپے قہ درشلوے وو
 ستادا انقلاب بہ م پہ تا دراروے وو
 زہ چہ پہ مغل پے دنک تورہ ایستے شم
 بل بہ کوم کجاوی چہ بہ زہ ترکوند غلے شم
 زہ خو یا شہبازیہ بنکارو نو پے گر خہ
 یاد کرہ جنگیائے یہ جنگو نو پے گر خہ
 زہ ہفتہ خوشحال یم چہ دخل نہ دا وختوارہ
 دا سے انقلاب خوزہ تمام عمر پہ بخت غلام

اے در زمانے بان سام لا را کبلی
 مہ چہرہ ما مہ چہرہ حہ پہ خلد لا حہ

کوئے قلاکمانے چہ پہ وینو نمونز جورک دی
 کوئے بناریئے چہ پہ ھلہ نو نمونز جورک دی
 لوئے منارے چہ د لوئی مودا ستانوں دی
 ھنہ مقبرے چہ د عظمت موتاریخونہ دی
 ھنہ جاتونہ چہ حاد ایمان نخبے دی
 ھنہ استانے چہ ہم حاد عرفان نخبے دی
 سورے پرد غبرو د جنہے کله زغلے شم
 کله د ھما جالہ کنے زہ کوئے ییدے شم

اے د زمانے باہ مہ چہرہ مامہ چہرہ
 حہ پہ خہلہ لاسہ حہ حہ حہ پہ قلاک حہ

دریشہ د دکن او بنگالے نہ د لبز او پوہنہ
 ستاد ناز پکری دہانہ د لبز او پوہنہ
 ہں د پانی پت د مات تندکانہ د لبز او پوہنہ
 ہں د سومات او د دلی نہ د لبز او پوہنہ
 دا سہلاب پہ ہیچ خس و خاشا ایسا رہا نہ شی
 تند دے دا تند پہ ہیچ شا پہ شا کد نہ شی
 واورہ چہ اول بہ ہم ستا غارے تہ پر پوتے ہم
 بیام خلتے خبر د کہ پہ کوم ارخ بہاوتے ہم
 (فن اے د زمانے باک) حہ پہ خپل لاس حہ
 مہ چہرہ ما مہ چہرہ حہ حہ پہ قلاک حہ

دا سے د سوزو فونہ دک پک سازو مہ چہرہ
 دا سے د پپرو را سے را دک زخونہ مہ چہرہ
 دا سے پہ شورنا کو طو فالو فو غرض مہ لرو
 دا سے پہ زمر و کو بزوفو غرض مہ لرو
 دے د قورو ترو سرو بخرونہ یو خوا تہ حہ
 لاس بہ کورے مردے د خرونہ یو خوا تہ حہ
 دا د خیر ستر کے پہ بکالے نظرونہ دی
 دے لے لاندے کورے دہر افلاونہ دی
 اے د زمانے باد حہ پہ خیلہ لاک حہ
 مہ چہرہ ما مہ چہرہ حہ حہ پہ قلاک حہ

حُماگو دی

خا ماشوہ لور ————— چہ ما وئیں زم
بہ ئے عصمت جمال وی تو چہ نہ د جہلہ
راغلم ن دُر شاہوار ئے زم شوے دو۔
لا د دوو میاشقو نہ وہ چہ نہ۔ اونیوم
— یو فیرج د پھیر جہل کئے ناخاہ دا
پاک ماشوہ راہوہ شوہ۔ دے یاد رہا نہ
دانیم بھگورے نظم اونیکو۔

۱۵۱ جہل مسئلہ

یہ خاک گودی لویہ شے
 یہ خاک گودی لویہ شے
 د خیل بابا پہ باغیچہ کبے پہ سیالی لویہ شے
 حسا گودی لویہ شے
 د مور جولی کبے پہ خندا او خوشحالی لویہ شے
 حسا گودی لویہ شے

تہ د شاعر د سوی زرہ پو ترانہ ئے لورے

پو ترانہ ئے لورے

تہ د خوشحال د انگری پو پاغوندک ئے لورے

پو پاغوندک ئے لورے

تہ د یتیم حلی د نوزی کور دیوک ئے لورے

یوہ دیوک ئے لورے

د دُر دانے غوندے پرک کبے د سپی لوبہ شے

یہ حاکو دی لوبہ شے

د خیل بابا پہ باغچہ کبے پہ سیالی لوبہ شے

پہ حاکو دی لوبہ شے

د مډر په غږ کښه د قېدی پلار د غونو کوډی

ته د غونو کوډی

د نیا جولی کښه د نیازین حوی د یاخو کوډی

ته د یادونو کوډی

ته د ورې بهار د لوبو د کورونو کوډی

ته د کورونو کوډی

د غم په کال باندې پیدا په خوشحالی لوبه شته

حما کوډی لوبه شته

د پلار د فکر د عصمت نوی کلنی لوبه شته

نوی کلنی لوبه شته

په خاکو کوډی لوبه شته په خاکو کوډی لوبه شته

له "بهار" خاک نیازین یقین څلور څه په ما ډېره کرانه ده.

زہ ہم حلے یم

زہ ہم شاعر یم د چا د بکے پینے غار سر
د لونگین پہ تال خیل فکر زنگوے شہ
زہ ہم فنکار یم د چا تو رو خارو سترو کئے
د پیغلقوب شراب بے جام و کا سو خیلے شہ

زہ ہم د تو رو گورو زلفو عنبری سو رو کئے
د نوی حسن پہ باغچہ حان ورڈے شہ
زہ ہم د گرو، پستو شونہر انگوری پیالو کئے
حان تہ د عشق اب حیات تیار ڈے شہ

زہ ہم حلے یم ہونے زہ مِ مستی غواری
پہ مرمرینو بچو خوب د چا سکڑی غواری

زہ ہم د غوبنے زہ لرم سینہ کنے 'کا زہ دے
 رانہ بنات غواری 'مستی غواری' خندل غواری
 د زلفو شو کو سرہ لوبے غواری 'میسہ غواری
 ملال بانہ 'خونہری' ستر کے 'مرہ کتل غواری

چہ د مگر خندا د پفلو انکو 'اوو یسی
 حما زہ ہم ورتہ بے صبرہ پخندیل شروع کری
 چہ د بدو لاندے کارہ د خال کا اوو یسی
 حما کوکل کنے ہم خپت پت پت خندیل شروع کری

حما زہ ہم د مینے دک دے مینتوب غواری
 ٹوندون پہ خوا کنے د بے کچہ پفلتوب غواری

خو

وے اشنا دا ہر خہ خیال اوکڑا خوب اوکڑا
خدا کو کہ دے تہ یو لحظہ اوڑکار پدے شہ
دا خوشی دی خوشحالی دی او خدا ہوس دے
واللہ کہ زہ خو ہفتہ ساہم اخیستے شہ

خدا خیال پہ حلی تو بگو نری بکیاد خوری
قسم کہ زہ خود نیگری ژوند پہ خوند پوہ شومہ
د جات وینہم مخرے خربے ژورے او خبی
قرآن کھڑو د دے زیست روزگار بہ بند پوہ شو

حسن بہ خہ کرم چہ زر کے پہ خوار و خوار لرم
مینہ بہ خہ اکرم چہ ژوند پہ اوڑو بار لرم

چم د مور د سر پروښه لاتار پوت وی
زه به د ستو پوتو خوبونه خه اووینم
چم د خور سر لا سر توری د ظالم د لاسه
زه به د تورو پلوگو خوبونه خه اووینم

چه رانه چار چاپره تول ماحول سلکي سلکي وی
وايه د سرو شونډو خندا باند، به خه پوه شم
چه خپل کرۍ فصل تول راته ازغي ازغي کړی
د بل د کلويه مسکا باند به خه پوه شم

له زه نه

چہ م نیاز بین پچی د ووبزے مرزہ کدم وڈ
مکرو! خنکہ بہ د مینے خرمستی اوکرمہ
چٹکے کہتہ بل حق او ماد ووبزے وڈنی
دا سے قصاب نظام کہے ٹککے خوشحالی اوکرمہ

چہ سریتوب پکنے تلے شی د زرو پہ تول
مکرو! طمع تر د لور انسانیت اوکرمہ؛
چہ پکنے حسن و محبت ہم پہ نیلام خرخریا
سرو! ہفتے بازار کئے عشق اوکرمہ نفت اوکرمہ؛

تاسو خو عشق وایی د ژوند ہم بہزار ناست یم
هرخہ چہ کیوی یوے چفے تہ تیار ناست یم

ساقی چرتہ کاسہ نیمہ شراب لرے کہ نہ؟
پہ خوا کئے چرتہ چمک ویا رباب لرے کہ نہ؟
نواب دراز اہلانو، ملایانو شہ نصیب
رندانو تہ رنگین غوندے عذاب لرے کہ نہ؟
سیجہ! دامنہ چہ تہ مری رغوے
دارو چرتہ د سوی زر کباب لرے کہ نہ؟
چہ مستوتہ مباح کاندے پہ میو لمبیل
اوس وایہ ملاجانہ چہ کتاب لرے کہ نہ؟
راغلیہ یم داخپلہ دنیا کئی لاهو کوم،
دے خم کئے خہ قطرہ نیمہ شراب لرے کہ نہ؟
دخم بے عزتی دہ اوچے شونہ د اجمل
راواروہ ساقی خہ مئے ناب لرے کہ نہ؟

یہ پښتو!

یہ پښتو! یہ لوف پښتو!
یہ نس نس شوو پرکو پښتو!
راحتی په کور کښه مرکه شو سره
د سیالۍ وخت د کچه جرکه شو سره
دنیا بدلیزی ورته خان بدل کړو
دغه د ظلم زور جهان بدل کړو

یہ سرفور سر برېند لغر پښتونه
اوږدیه، تېزیه، خر پر پښتونه
ستاد خپرون سره تاجونه خار شه
ستاد خولو خڼه عطه ونه خار شه

تہ پہ دنیا کبے یو طاقت پیدا ئے
توہ ئے دین ئے او غرت پیدا ئے

د سکندر نہ تر فہرنگہ پورے

تر چنگیز یافو ستر اورنگہ پورے

چا چہ پہ دے خاطر قدم ایسے دے

تائے پہ خونہ باندے غم ایسے دے

د اوچت سر د تہ تبدل نہ دے زدہ

د تالہ مرکہ تہ تبدل نہ دے زدہ

وے اے اے حاکم غریبہ ورورہ

پہ دہر نصیب کبے بد نصیبہ ورورہ

سر د کلو متو شل بنکارے نن
پہ خپل کالہ کبے لک غل بنکارے نن
کہ پہ دنیا کبے خوار و زاردی مونز یو
کہ د هر چاخنه بهار دی مونز یو
د پلہ نیک، حق مو پر دی خوری رانہ
کیدی به حق د امیزی خوری رانہ
دا دک د کلو کلمستان وطن مو
دا پہ دنیا بخت نشان وطن مو
نن یو توتہ د جہنم دے راتہ
خوشحالی نہ دی تش غم دے راتہ

د مہو چک دے او موبز او بی گرو
لوپ سیندو کپے ئے تری گرو

پہ خزانو ئے بناماران پراتہ دی

چرتہ خانان چرتہ پیران پراتہ دی

د غلو چک دے موبز نہر گرو

خپل کور موشتہ او در پہ در گرو

موبز خدمتوہ بہکارونہ کوو

ورخ او شپہ خان وژوکارونہ کوو

پہ کتہہ وپہ مو نانکان مارہ کرہ

کھانے مو تشے دی کندوان مارہ کرہ

غتمان خونز په وینو او سپر سېدل
خونز په سر تر آسمان او رسېدل
مونز غریبان پیاسه او نغن نه لرو
د ولونز مړو وروستو کفن نه لرو
ورونزو دا حکه چه اوده پراته یو
اوده لا بنه وی مونزا مړ پراته یو
راحتی چه وین شو اول خا بدل کرو
بیا دا د ظلم زور جهان بدل کرو
نظام د مینه محبت جوړ کرو
کور د انسان د شرافت جوړ کرو

انقلاب

(د سپرل راتنگ)

کہ تازہ تازہ کھلونہ کہ مُسکلی مُسکلی غوثی وے
کہ خہ حسن و محبت وو کہ مستی کہ رنگینی وے
کہ د ناز و محبت خہ مینہ زکے نندارے وے
کہ د سوز و ساز نغمے وے کہ مدھ جوشے نندارے وے
کہ پہ پو لو او پستو وو سور کھلا ولا رہتلونہ
کہ پہ سور کھن غمی وو د لالا د زہ د اغونہ
کہ آسمان کہنے پہ غرا وو د وریجو تنندو نہ
ورتنہ سرو غوثو نیوی وو خیل خیری گرو الو نہ
ر تہرو از غود و ہخند کچہ سہ قہقہے تو خہ نہ
کہ سپرک سیلنی بہ را کھل بہ خان تہ کھو لے

کہ د سرو کھوپہ تہل کئے بہ ورنے پہ کھپدو شو
 د ورنچو پہ اوڑو بہ خونے رنگے د بجلو شو
 د سیلتی ہرہ خپہرہ یو پیغام د غورہدو
 د طوفان ہرہ چپہ کئے یو اعلان د مسہدو
 کہ پہ غروو کہ پہ سمہ سورکھے دو سورکھے دو
 د بجلو زارے تھنے وک پسرے دو پسرے دو

انرقعات

نوریزہ وئے چہ حہ اختر شر اوس بہ خاندو غوشمالیرو
 خلکووے چہ بند موسم نہر پہ خپا کور کئے بہ مریرو
 پھلودے چہ اوڑو بہ کیرو پہ اور بل کئے زیر کھلوند
 خلکووے چہ اوس بہ تاوڑو د پتکو نوزی ولونہ

(رنگ کئے رنگ)

غم غم و سکے د وریجو د تیرو پہ شان رخو رشو
 گل لا ہفتے خندان و چہ چہ چل ورتہ سور اور شو
 بر بونکی پہ تاویدو شو تندو نہ پہ گدا شول
 پہ ککو د سترگد ورنے د عبرت کاتہ پیدا شول
 ہم ہفتہ خاکے زبلی و خہ پرکے شوے خہ جالونہ
 ہم ہفتہ پوے بلی و چرتہ بنکر چرتہ دامونہ
 گل زپے غوندک پرپوت چرتہ گت کئے بہ اوچیری
 د غوتیوزرہ لہ تاوہ پہ دندو دریا کیری
 اسوہلی اسوہلی کیری چہ سپہرے سیلی الوزی
 مرغی خان سر بونکی مر چہ د جارو نہ را اوچی

ورخ راشی خو د بو تو تنده لاسه یو په دوه شی
 پرخه خه وی خدائی اولشی بو تی اوسو زی سله شی
 عجیبه شنندے را اوشوے بس ویرانه ویرانی شوہ
 پرون خه وو دا نن خه دی بسا چہرانه چہرانی شوہ
 تنک زختری نے پے دی مایوس شوی پد هبت ی
 نوے نظری امید واره نندارو ته د فطرت دی

(د امید زریا)

دے د زير و بېم پردو کښے پت پتونه کوی ساز دے
 په دے چپ غوندے گنبد کښے که پو هېرې یو اواز دے
 دانی اے د زېره خاوند بڼه دی بڼه دی چه خه کړی
 دا دنیا د اے دستور دے دلته هر حالت بدلیږي

دا ماحول چه حریتمک دے   یو خوندناک منظر به راوری
 دا تورتم چه راخوړ شوک   یو تک سپین سحر به راوری
 د دے مروخا وړمن کښے   نومے ژوند راپیدا کیږی
 په دے سوسا سوسا د آکو   نومے خوند راپیدا کیږی
 دا ارغی ارغی صحرابه   آول نازک نازک گلون شی
 دا سپر سپر ماحول به   ځمکې ودان و دان شی
 دا تیږے راخوړے شوک   د سحر د علامو دی
 د سینلۍ دغه چپږے   ښکل زیږی د وږمو دی

دا دنیا د انقلاب ده
 انقلاب باندے ودانه
 هرڅه ستا د پارا کیږی
 خو چه ته نه شے پښه پنه

۱ اکو به . ۱۳۵۱

پېغلہ

جہلہ د غر رو مبنی خیرہ راخہ بنکار پک
دلہ لہ باغہ پلوشہ چہ راوہ بنکار پک
ہفہ د شین اسمان د غر یوہ بپبا کہ شغلہ
داد پینتو د پپغلتوب یو حیا تا کہ شغلہ
ہفے چہ تول جہان تہ اوکتل خندا ئے اوکڑ
دے چہ یوزہ پہ نظر را غم ہم حیا ئے اوکڑ
خدا ئے کو حیا پہ حائے کہ حور و زہریدے بہ و
کہ احساس کھل وے دغہ کھل نہ شرمیدے بہ و

پتہ پرونی کئے د حورو پعلوب وہ جینی
لکہ پہ خوب کئے د جنت د وروخو وہ جینی
دا نغستی خانکہ د مستی نہ رنگہ راتہ
لکہ نشہ د سرک پیایے نہ بنکارہ راتہ
د زر کے تگئے د پینز ہوانگا زہر کر
لند قلعو فوئے د زیر او بم پردہ ہر کر
د زہر در زام دلتہ جلتہ ساہ راکنبلی شولہ
چہ دام خوا کئے تہرہ نو ساہ نیولی شولہ

یو لمبہ دہ د نشو چہ بس اورل کوی
پوھیول نشہ دہ جادو حیرانول کوی
یوے توکری کبے د رامبیل چامبیل کلو اور
د بیکانو ستورونہ پاتے خیری زرو اور
کلان توکری کبے ئے پرچی سرتازہ بنکاری
د کلو میرہ معلومی ری شوک غچہ بنکاری
زرو پہ حملو نظر لوالہ چہ د چا دہ جینی
شوک دہ او خنکہ دہ؟ واللہ چہ معما دہ جینی

د کلو باغ کڻے ده سحر صبا ' باغوانه به وي
کلان توکری کڻے خرخو ته روانه به وي
له کل غو تو به چا خو زو ته امېلو نه جوړ کړي
ملارے سترگے به ئے زړو نو کڻے داغونه جوړ کړي
نکه د زرکے چه مېنا د خوند رفتار کوي
کله ' چا کلو ته کلو نه وړي ستواري
خو نه ' له کلي په خټک تېر شوه باغوانه ده
هاغه ده شارے ته ورځي په چا هريانه ده

چالے خہ بل غوندے شونور گزندے شو غوتی
پہ شا شا گوری خہ شک منہ غرسنی شو غوتی
د تک تالی نے د بے وسہ زہ درزا بنائی
پونے چال نے د مین دید غلا بنائی
دا محبوبا دہ چا مین تہ حی کلونہ وری
پہ غلچکو کتو کبے خوار تہ تندونہ وری
پری لہ دہرے ہوالی نہ سرگردانہ بنکاری
لارہ نے پرپنولہ قبرونہ رواسہ بنکاری

جور منجورہ دہ بابا تہ ئے کلونہ راوہل
پہ ختی ورخ ئے خیلے سترکے مشالونہ راوہل
نہ تنگنی پغلہ حی بابا تہ د بنہ بخت د پار
کلونہ ورہا د چا د مینے د منخت د پار
پہ نر موکتو بہ بابا باندے کلونہ کیدی
ورنہ پرانستی بہ نیمگری ارمانونہ کیدی

یود د مینے بادلوہ دہ چہ خزو کبے کسرحی
لکد د خورو خوب راغلے وی توند کبے کسرحی

هياغه ده او درېك راپړوته خور وړ شوه
كلونه مخكې كېل د نې لارې ذره ذره شوه
د يو خړكي قبر د پاسه در دانه پرېوته
پد اوډه بخت دا د پړيو نو خزانې پرېوته
رامبېل چا مېل خواره واره خه لرڅه برېاره
په يو خزه مېن وېسته دك د سر پراره
لېوالې پېغله وو د نوي قبر خشك نيوې
د مرك بادې وو د ژوندون د نشورنگ نيوې

ماوے چہ چخے بہ کری ژاری بہ تراخہ به وائی
نرہ په درزا شو چہ خولہ پرانزی نوخہ به وائی
پیغلے کلونہ په سینہ قطارول قبرتہ
پہ دد اواز نئے دا خوتکی اورول قبرتہ
" شہید! خورد په کونوسوری تہ نہ قربان
چہ پر اسونہ دنگبلی هغه سر نہ قربان
خدایا سپرے کرے چہ داسرے وینے کلونہ شی بیا
دخوبندو مہندو لوپتے سرہ نشانوز نہ شی بیا

(پیشور ۱۹۵۲ء)

حما منزل

د کمل رگوفز کنبے چہ ژوند او سیر ی فور او سیری
یا د انگور غنچه کنبے مینه او سرور او سیری
بنکلی هېواد کنبے د پښتون دغسے ژوند غوارم
مینه بناست او وړور ولی د کد خوند غوارم
دام منزل دام جنت د کور روان یم ورته
نه په ملایم، نه په خانیم، نه په چایم ورته
چہ هر عذاب وی دغه لارو کنبے لذت د راته
که سرے لمبه شی د چامینه کنبے جنت د راته

(۱)

د ادم خان د مستانه رباب خوبه سنده
د درخانی د منگی تنگ کښه تاوول غوهرم
د بنگرو شرنګ چه د کور مازنگر پر تو د وی
د تیرانی تپه په سر کښه اړول غوهرم

(۲)

په تهره د رڼو ستورو چراغان اریان
چه زر زری خدا چپه د اباسین راواخل
د خبر توره تره زیر او سره کله موهرم
چه د مابنر شپونکي د مینه نه د کښه راواخل

له د پښتونخوا قطبي مرخیز اړخ ته یو وئے ځک دے .

(۳)

د سوات د بنگلی ناز نینے ناوی سر چوئی ته
د مستے گرمے چارونہ پہ گدا غوارمہ
چہ د کثر رعز کبے حسن غزونی اوکری
د ہشتنغر ورشو کبے مینہ پہ مسکا غوارمہ

(۴)

د ہندو کش د ایشاروفو مستانہ ترنم
د باکرام روح کبے نغمہ گرمہ کری تنزائش
چہ خلا او بنکاری د سپین غریبہ واورینو شوکو
پہ مہتابی تندی د درست ہولارنزارش

لے کہہ ۱

(۵)

په شلو باغونو مو د خپل سپرلی اوږې گدې شې
تازه هوې مو په ركونو كېنې سرور شې زغلي
په سختو كټو كېنې د ننگ زرې سمور شې كل شې
د غره كلونه مو د ننگ وینه كېنې نور شې زغلي

(۶)

چه د خوبو چينو روڼ سوړ مو په زړونو او شې
د ترېكونو زهر كېنې د وړوړو شې پكېنې
پاكيزه باد د زرغونو درو را والوزي پر
د ازغو تېزې شو كې شونډ د غږو شې پكېنې

(۷)

بَلِّ دِیوے شی د غبرت د دگرو نو وینه
 تورو د هڼو نو کڼے مو وړانگے د شور پېدا کړی
 د سحر خیرے شی د ننگ د پر هرو نو خړکے
 چينغو زړو نو کڼے د نوی ژوند نو پېدا کړی

(۸)

د غزنوی د تورے آب د اسمان سورتنده شی
 خونږ د زړو نو د سومانو نو بتان ختم کړی
 د افغانی روح د سحر ستورکشی او حیلې
 خونږ د فکر د تیرو نام و نشان ختم کړی

لے سید جمال الدین افغانی

(۹)

چہ د رحمان دومہ د عشق مستی لوکھی نولی
دا پستونخوائے د سرور دک غل غل شی
چہ د خوشحال پستی ننگ نہ سر بخیر خیری
د بہر آماؤ خونے اوسوزی اہل اہل شی

(۱۰)

ہر زیاتی خورئے کہ مغل وی کہ شوک بل لکشی
د خپل محنت پہ کہہ وتہ مزدوران مارکشی
د بہر نی غاصب د ظلم لاس د منہ اوجی
پہ جنتی مہو د خپل وطن خواران مارکشی

چه خوب سرود د پښتود وروړولی کرم شی
په غراوسمه یو لوبت د و تاملی کرم شی

د روښتانه نه د بناسټ او خوند جنت جوړ شی
تس نس پښتون نه د ایشیاد زړه جوړ شی

دام منزل، دام جنت د، وروړایم ورته
نه په کلام، نه په خایم، نه په خایم ورته
که د غېرت دغه منزل ته رسېدایم نه ایم
ملکرو! واورئ پښتنه به زېږولای نه ایم

(پې. ه. راج)

له تانه خم خم خوتله چه نه شم
 تنديہ مات شے اودریدے چه نه شم
 مومہ که نه کورم، که کورم سوزم
 هم ورته کورم هم عتے چه نه شم
 پوه شوم په تش ژرېدو هيڅ نه کيږي
 ورک شے قسمه صبرېدے چه نه شم
 سوزم خه حسرت م لا سوزوی
 سرتو د شمع بلېدے چه نه شم
 وابه غلم ستاد ختے هره بلا
 سپېلنې يم خو لوجېدے چه نه شم
 هسے خو يکه د شو کاشو ختک
 (خو) ستايو نظرتو اودرېدے چه نه شم

(لېږي ريډيکيښت)

از ضياء روح افغانى بترس

(دا نظم د يوم اقبال ۱۹۲۷ په موقع د پېښور اسمبلى حال كېنې لوستې شوې)

اقبال چه د فطرت د هڼكا موسر اشنا دے
اقبال چه د وختونو د نبضونو نه اكا دے
حكيم چه زمانې تلې په فكر او په خيال
دانا د ملتونو په عروج او په زوال
حكيم چه د انسان د فحش رازونه تلې كېنې
قومونه د قومونو تقديرونه تلې كېنې
دانا چه د حيات د فلسفې په زېراو زور دے
د ژوند د تقاضو د هرې پېښې نه خبر دے

اقبال چه د جبریل پہ وزرؤف ہوسیری
د ستورونہ وراخواجہانوف تہ پسخیری
اقبال چه د الحاد تیوتہ زبرک د ایمان دے
اقبال چه پہ اصلی مضو کئے پلارد پاکستان

ہفتہ پہ خیل رسا نظر حما پہ اورکتلی
حما روح کئے اغتیلی سرہ بخری ئے لیدی
حما د روح دننہ چہ لے دی ترخبر دے
حما د زبرک د پاسہ چہ دغے دی ترخبر دے
حما پہ اسو پلو کئے د تاووف نہ اکاہ دے
حما خروخو کئے طوفانوف نہ اکاہ دے

شهباز چه ئے دسترگو دلبونه په سازغلی
حما په دے درو کبے داسے زرکے لیدی
خراج چه تل اخلی د پراښکافو د زمر و نه
مېرے دی حما د کے د که هسه شاهوسو نه
لیدی ئے دی هغه د غېرت نه چک مرونه
چه تل ئے اچولی دی په ستورو کندونه
چه گرد نه د مغل د سورونچ ساتی تل حان
قائل د که په غېرت حما د هغه خوشحال خان
هندوان چه ویری د چا د نوم نه ماشومان
قائله دے د هغه رو هېلیانو په ایمان

تصویرے دے لیدے دپستودنگ اوپت
پہ نوم د محراب کل ترخبری اوده ملت
که زه د خبر سوری کبے د مروغونداوکهیم
هغه والی چه نه زه د تلمے ایشیا زه یم
حما په ابادی د ایشیا تو لے ابادی که
حما په بریادی د ایشیا تو لے بریادی که
حما بهلرهد ته اقبال خپله ترانه شی
حما د ننگ بخزی ئے پوکلی چه لمبه شی
حما د روح په پا کو تلو سو باندے پوهیری
دا حکه خو حمارالرزهد ته هوسیری

حما د قبیلو نفاق چہ وینی نو خفہ شی
دے ژاری چہ حما د وحدت سنگ پارو پارو شی

اول د داسے لور اقبال پہ روح باند سلام دے
یولخے حمانہ، دپینتنود پوره تمام دے
بیا وایمہ چہ دے دانا ئی راز باند جرگہ شو
د کانزو پہ پیغره کبے دغه گل سره دپره شو
دا خپل خیرے کروان او ماتند کم ورته یور
چہ دا رپزه رپزه د زره غم ورته یور
دا خپل ژوبل احساس نتلے فکر م غچہ کر
هغه د زره خاوند ته م ترجیره یو تحفه کر

پہ ماچہ تل یلیری دے لمبوندہ م خبر کرے
پہ ماچہ دلته کیری دے قیصوندہ م خبر کرے
خبرے پہ درد وود دے خیل سوی کوکل کرم
خا پہ غم شریک دے چہ یو اور وریاند بے کرم
چہ جورے نئے گنبد کبے دتاووز غلغلے کرم
چہ بیائے پہ رکوز کبے برخیز زلزے کرم
چہ اوشاوی لحد اوکفن خیری کری گویا شی
پت سترگی زمانے تہ پہ غصہ شی پہ وینا شی
خا د روح د پا کو تقاضو نہ نئے خبر کری
د دے پردے د لاند زلزلونہ نئے خبر کری

C

لږ د خيال پر دوکښه راشه راتازه کړه زور يا حوت
خماري سترکې بنکاره کړه بيا راغلي دي هوشونه
جنازه د اوښکو کوره په اوږو د حرقو نو
په ژوندوني مړ د فنيږي دا نيمگري ارماتونه
شوم د شمع غونډ اوښکه خپله خپل سوي پمه کښه
چه روښانه نه وونه شو د تور بخت تيل وختونه
ستازي نري خدا م ترازه ترازه زړه کرو
لکه کله په خدا بنکاري چه نې کوري عالمونه

اے زاہد چپ شہ چپشہ لہ تو بوبہ د توبہ کسری
د بڑو لاندے گلو کبے د حیا اشارتوں

ساقی خہ لہ عبث چہرے غرق پہ خیال چچا دستار کو
چہ زہرہ کبے مچاوی ہفتی خہ کوی جامونہ
حما سین د ترہو او بنکو نزمہ نہ کرہ د بخت غتہ
پر خہ شاخکے پہ خندارگی د غوتیو چسٹونہ

چہ ستایا دئے چر تہ چیری تربہ سوی ساندا اوری
سوز د ساز دی د کوی د اجمل ختک رکونہ

دَ پَنجَرِے رَنگ (مئی - اکت ۱۹۵۲ء)

دا جو خوقطے خا د جہنہ اشعارو خونہ دہ
 کوم چہ ماد پو تا نرہ کتے جہنہ دخت بیکل
 درچہ زہ د سی۔ لئی۔ دھاپہ حراست کتے
 نظربند دوم۔ نہ قلم دو، نہ کاغذ، نہ دیکر
 اجازت وو، نہ د لوستو۔ دوبرو، تندہ
 سزاگانو او عذابونو او ذہنی اور جسمانی تعذیب
 م حافظہ ہم کدیا دودہ کرے و۔ دے شاہی
 خا فدا دوی شاعرئی تہ چہ دے دفعہ دخت
 کتے ہم خا د نرہ غول مریوے کدیا تہ پرے نبرہ
 او چہ دخت بے دخت بہ رباندے چہ راغلہ
 نود دغہ دنیاوی دویخ نہ بہ دے د شعروں
 جہنہ طربے دنیا تہ اور معلوم چہ اوس ہم درپے
 کلہ ناکلہ اربان کوم، اقبوس چہ کہ دغلہ بہ

ما دہر کلونہ راتول کرل خ چہ د حانیفہ من م تدر تار شری و اوقم او کاغذ سسکیجہ
 ۔ بد معاشو و و، د دغہ کلوی بہ چہ شکلہ ما راتول کرل و، دغہ شان بہ دانہ خوں و لہ
 قس نس۔ کئی و د شول او محض بہ کہ شول۔ شکر دے خا چل نیاز پین خورک میاں کل جان دا یو
 خوقطے لہدیہ دے او شاہی چہ یاد دے نے ہم ساتے دے۔

الزام

اور پدے یم پہ داسے سادہ کالو
چہ بازان اولی پہ دب کنے د گونگیا نو
زہ ویم لور شوے د خانی جریم پر کرے
دوی وائی ته کرے اوبه خوردک زوزانو

بورا وینه د حیات د غوتو ثنبله

ما د کل زیر زبعلی درخ تره

اے د سہل کونتره پوجہ شوبہ، ہفتہ شوبہ

د بنکاری نزلہ پہ ما را پر بوتله

گناہ

خدائے خورہ غارہ را کری د وینا ده
د بیان اینہم صافہ بے ریا ده
د گوشت عوندے عوندان ر غروے نہ شم
یو بلبل یمہ، بس دغہ م حنا ده

پیغام

د چمن پہ خندا و خار کنبے پسپے کے
خدائے د خپر کری یا خدہ شویڈ یا کیری
ہاغہ منامح کل او پوہستی چہ خہ دی
پہ ازغو سورے سورے کے او مسیری

زېږېدې

سحر راغله تر پېږې مړ يو بېلېله
په خدا م مات تندي ته چغېله
مخامخ يوه غوتې بېله ته اووه
کوږه! زېږېدې د کلي اخلي يو له بېله
عصه

چرت، لومه، چرت، لپ، چرت، پرکه شو
چمن نه شو د بنکاريانو يو اده شو
د کلاب په خانده ناست بلبل کوڅې شو
هره ساه م په پېږه کې سره لمبه شو

خبردار کے

ہر طرف تہ خاموشی چپہ چپیا دہ
د اولو مخ چپ ولاہ لکھ مہدان دے
یو ہونہیار مانہ کے پہ چغہ وائی زرگری
سمندر دہ ساہ راکبلی جو رطوفان دے

لوئے ژوند

وخت بے وختہ یو ویرمہ چرتہ نہ راشی
ترپیدا کما پہ مات و زر کپے سا شی
معلومیری چہ کما بڑے الوزی
ترنہ مخکے بہ یو لوئے ژوند پیداشی

خوڑ پینرہ

د چمن نہ شین کوکے پہ برہ بھیری
د کھلونو اسویلیں رامعلومیری
اے پینرے ستاد بخ سوری بلا واخلم
دلته بونیں د پسری را محسوسیری

تور سیخوند، تیارہ گت، تنکہ پینرہ ده
ہرہ وریخ پہ ماد ظلم تورہ شپہ ده
د کل عشقہ! تہ بہ پوہئے چہ داوچہ
ماتہ اوس ہم د ہفتے چمن نہ بندہ ده

کاملہ عقیدہ

دے جوش ڈا؛ دستور گورنگ دے

د نرود اور دے، خومینے تا کلا رنگ دے

اے صیادہ! پہ کاملہ عقیدہ م
زولنو کئے د پہلی د بنگرو شرنگ دے

خوارہ خور

د شپیلی د سوو ساندو خوند لہ ڈا؛

د سوری سوری کوکل او حاود زرد دے

ہرہ نساہ چہ م نغمہ د ببدلی شوہ

زرہ چہ خورہ از غی خون کری ہوئے بندے

لے پیازی

پوہ شوم، پوہ شوم عقل خام کر صیلا
د کاغذ کلونہ خہ راوہے پنجر و تہ؟
پہ خزان کنے د سپری مزے اخلو
مونز د کل مینہ کنے اسپار اغوتہ

جرات

زہرے اے د سپری بادہ! پہ مازہرے
پہ تہتے دستازہ پہ زونو کرم
کہ م وینہ کنے د کل دینے بویں وو
دجال خوتے بہے ستر کے د غوتو کرم

رنک رنک کلونہ

پہ زمانہ یوٹو غٹان و تابض دی
خدایا پہ تاراندہ ملیان و تابض دی
غریب تہ سزرد خوئے ویستل کُفردے
پہ خدایسی غت غت انسانا قابض دی

اے د بندیا نو د احساس خالقہ!
توک وئی چہ اوس ہم لاسری پیدا کو؟
چہ دا نیاز بین غٹان پر روبے کوی
ورتہ د غونہے کو جاکی پیدا کو

ۛ غٹ د پیدا کو

زُہ گنہگار صبحی چہ سپینے وایم
ہفتہ ناملاز دیکہ تورے کوی
وے کہ ستا نامہ تر منہ نہ وی
گرم چہ دے بہ خنکہ نور کوی
زور اور تہ

حَا داخولہ د ماتبدہ منم
یو نہ کہ سل حُلہ ماتیری واور
د غریب خولہ خوہے ہم ماتہ وی
خوستا کاسہ ہم نسکوریری واور

ۛ اللہ

انسان

کہ قاضی تھے کہ ملا تھے کہ غت خان تھے

رور ہیچ نہ تھے کہ ہر خہ دخیل خان تھے

کہ حمانے نو ہر خہ ہر خہ تھے

خود ہر خہ نہ اول کہ تہ انسان تھے

خیل عمل

کتاؤنہ م پنہونہ اولوسہ

حکیمان م د ملکونو اوپوبنسہ

د دے ہر خہ نہ بس د غت پوہشوم

خیل عمل دے کہ خوارہ دی کہ تراخہ

اقرار

کہ ملا وائی لعنتی لعنتی
کہ شیخ م بولی تہستی تہستی
دستاد مینے ہر منزل کئے آشنا
خان راتہ ہنکاری جنتی جنتی
بندش

پہ دوارو سترگو بہ مہوٹ، اووؤ
پہ خولہ بہ ہم خبر دے مہوٹ، اووؤ
چہ د غلے پہ، خبو تہ کپہنا ستے
لوبے تہ خٹکے د پوا لوٹ، اووؤ

نہ د اووہو مخف

حٰن مِ پِه در کِنے کِر و در تِه خاؤرے
پِه خَت خَت خاندے زہرامِ ناؤرے
یو ورخ بہ غز شیا چہ • ختک و مرو
کہ ناؤرے ناؤرے مِم بہ دا واؤرے
دزرہ غوثی تہ
اے حُصادِ انغری سورہ لُوحیہ
خدائے دپار تہ مِ مہ راحہ پُجرتہ
حٰد زرہ غوثی مِ مراوے چرتہ نہ شی
دہرے پیبے لا پرتے دی مٹکنے دگتہ

ساقی تہ

اے دہوتو او کاسو خاوندک !
ستاد ترخو اولو بلا واخلم
پکجنے سا مہ اخله بے وارہ راگرہ
بنہ م خروب کرہ چہ بزسا واخلم
فصلہ

نہ پہ ثواب نہ پہ گناہ یمہ بس
نہ پہ ثرا نہ پہ خدا یمہ بس
اول خوستا پہ مخکنے ہیخ نہ یمہ
اوکہ خہ یمہ فزد ستا یمہ بس

خوار

یو وئیل فلانکے قلبہ نہ لری خوار دے

بل وئیل دینکے کوتہ نہ لری خوار دے

ما وئیل خدائے مو خوار نہ کہ دا سے نہ دے

چہ د بہتہ خصلت تو بہ نہ لری خوار دے

"دلمبو اوبہ"

پہ دے از غوبہ سروی چرے ایسے خاکل

دا حکہ نے د سوی زرو پو لو کبے خایوم

ساقی! د چاد مینے یاد پر لالمبہ کوم

دا حکہ دلمبو اوبہ لہ حلقہ کوزوم

دُعا

ثوبه غوارمه چه دا را کره یا حا را
زہ هیچ نہ غوارمه یو بنکے اشنا را
چه د یار د یو خدا نہ ئے قربان کرم
پاکه خدایا! دا خور کُنجہ دُنیا را
چھے

هر خواته چھے دی انسان جو پرو
یو وائی، زمکه، بل، آسمان، جو پرو
راحتی چه اوکرو تر تپوس پښتنو!
مونږ انسانان یو که نہ، حان، جو پرو

د غره چینه

د لویو لویو غرونو په غره وړه جونی کښه
د دنگو دنگو ټوکو یو ژوره خرخوری کښه
د تورو تورو سترو په وېجاړه غونډه خوا کښه
د غلی غلی باد سره پسته پسته جیا کښه
د کورو کورو اونی د یخ یخ سوری د لاندې
په شونو زرو نرو صافو سوترو شکو باندې
اوچت اوچت سرو نرو کوزه کوزه پښو کښه
په کڼو کڼو جaro په دودو دښو کښه

پېدا یم، داسې پام، په تړلیم، په خندا یم
خاوند د فطرت، کیله په سر په خوله ټنایم

یو غرقے غرقے کندے جارے جارے مے لئے
بل ورانے ورانے دے توی غنے غنے غنے
یو برو شین گو شین د گرد شونہ نہ آسمان
بل بنکے تر نظره غرونہ غرونہ م جهان
یا چہ چپیا فی سک اودہ تولہ فضا وی
نری نری وری د ہوا بوتو کئے کیا وی
یا حائے پہ حائے قدم پہ قدم رنگ پہ رنگ سازو
پہ بوتو، ترو، ٹوکو د غرسو او ازونہ

دے لورے دے زورے، جارو، شارو کئے پیدایم

دے خوا او شا الا بلا تہ کویمہ نوپایم

سہلونہ قسم قسم د مرغاف راتہ راشی
 خورے خورے سندھ راتہ جورہ مشغولاشی
 رنرو رنرو اولو تہ م جامو کبے نہ خاندیری
 خنبی، لو بے کوی لامبی پکے خاند خوشحالیری
 یو ہلہ پد مستی مستی کبے خاند سرہ کدیری
 بل دلتہ د یو بل سرہ د مینے نہ جنگیری
 پہ پنچوا پہ منو کو جوری خیل سنگارونہ
 یو والوزی لس راشی راتہ جوری مجلسونہ
 کہ نہ یم دھپچا نہ یم چہ یم دھرچایم
 باران نہ پہ سیلی نہ نہ تیار نہ پندرایم

د غره د مستو مستو وړانو وړانو حناورو
تولی تولی راسخی د زورورو زورورو
خاربه خاربه مزی چہ هسے حاسر غمبیری
لوان غرخه غرخه جلد په غوبنونه مریزی
هوسنی په دانگو دانگو وروستو وروستو کیلر کوری
راسخی په منډ منډ تیزی تیزی په دالوری
دا اخوا د پخوا لرے او نزدے چہ خه پیدای
واری دی او که لوے حناور تول حناو شنای

زیاتېزم چہ کمېزم نه اوچېزم هم دایم
قطرے قطرے نه په په شمه پوره بیایم

د مُرد تېزو تېزو پلوشو سره په لاره
يورنگا رنگ تال اچي بودي حنا د پاره
دا ستوري راخو او خلبند او پروتو کښه
سپوږمني په غلبند پوره خلبند او کښه روکښه
اوبه م پا که پا که کړي اينه گوري مخونه
يور بل باند شغلوشغلو کښه برگزې حانونه
تیاره کښه چه د اور او کي پرک ما کښه پېدا شي
حېرانه حېراني خوره د ستورو په دنيا شي
په غره ! ته په ما بنکلي که زه بنکلي په تايم
قرآن د ستاد خرو خرو روزو په سودايم

حَا بِلَه دُنیا اود دُنیا بِلَه دُنیا د
ستا خپله، حَا خپله، د هر چا خپله دُنیا د
د کُل اود بلبِل اود بچون اود بېلا نه
د ناز و نزاکت اود خدا اود زرا نه
د حَسَن د دوکو او تورو سترگو د نشو نه
د ترمو ترمو او بڼکو، یخو یخو اسو پلو نه
یو اړخ ته د غریبه خوشی بڼر کښه مِ گذران د
هر چا ته مخکښه ایښه مِ خپل خان په دسترخوان د
هَم دغه مِ عمل د حکه خان د شاکدایم
ورو غوندې په دغه صفت لویه تر هر چایم

سادہ سادہ عالم راتہ خولہ وائی د غرونو ،
ہوبنیار ہوبنیار لا وائی چہ زو موریم د سیندو نو
چہ ترے تکی سپینے اوبہ وینی عاشقان
ہنوی وائی چہ زاری غریبہ غم کبے د جانان
تو کہ ما گزری نظر کبے پخلہ لورد بارانو نو
توک وائی راتہ وینہ د دے زمکے د رگو نو
شاعر مِ تخیل کبے پہ ستا لو نہ مریری
عالم مِ پہ تحقیق کبے حقیقت تہ جہانیری
من خوا لدختک را غے را غے اووچہ چینے
واللہ چہ دقت د رکنیو ایسنے

(زیبت کا صاحب مکملہ ۱)

حکفنا

پہ خندا راغله پہ ترہا د پرہ بنوم
بنہ شہ د خلق د خندا د پرہ بنوم
جام د پہ شونہ پورے مات کرو حما
سوے 'اٹوے' بے نوا د پرہ بنوم
اے دچا خونکہ غوندے تہرے یا
داغله زک حاکم لار د پرہ بنوم

دالیدری؟

که د زور ویا که د ظلم، بنگله بنگله جوړوے شے
که حرام وی که حلال وی، نو دولت جمع کوے شے
که د بنه کاچی خاوند مے، خلق خا ته زیروے شے
که جلسه وی که جلوس وی، موټرونه زغلوے شے
د نوټو په شغاری، د چا خوله اوبه کوے شے
د دېلو په کرنکاری، که خوتنه چلوے شے
که صاحب وی که لیدر وی، تی پاتیا پر خړوے شے
که د غم وی که بنادی وی خو محفل پر جوړوے شے
که یو خو د فتو توپے، په علوا راضی کوے شے
د مذهب ته کېدل ان هم، خبر اتو ته غوښتے شے

له موټر نه افر، وزیر

کہ یو خو دنہ ماران ہم پہ کرایہ خان تہ نیوے شے
کہ بد معاش کہ جوار گردی خو مجرہ پر کر موے شے
ضرورت بے ضرورتہ خان جلسوتہ رسوے شے
چہ موقع د نمانش وی چندہ دہرہ ور کوے شے
خو د بیے ور کران ہم پہ جلب کئے گر جوے شے
کہ نعروتہ خان د پارہ خو تنذی مروے شے
کہ پہ چل کہ پہ فریب وی صلاعتکہ کوے شے
او کہ نہ وی چہ جلسہ کئے خود صدر خوانوے شے
کہ پہ زور وی کہ پہ زرو خو ملگری خپوے شے
د یوے پارٹی دنہ خان تہ دلہ ہیوے شے

که د پریس رپورتان هم، په خچل ول تیر یستې شې
چرتې بنډ، منشی د هم وی، چه بیان پر جوړو شې
که هر حائے کښې د رښمو، بنډ سوټون، د لباس وی
خو جلې جلوس د پارې، خامتاخرې اغوستې شې
که ژورې پر سپرې، د غریب په ویو زو
خو د خولې په لام لباس د، غریبانو شانو شې
بې د کلب او د بنکله نه که بهر و تلې نه
خو چه وخت د انتخاب شې په درونو گرځېد شې
که دا هیڅ درسو نه وی، خفه مه شې لا لاله
خو په زور وی که په زرو چه ووتونه اخستې شې

کہ د ستر کے کرے پہ پہ لویہ ژبہ د کرکت کرے
وا وا دا مزہ لابلہ ستر کو روپ کئے بدلہ دے شے
نو کہ تش د غوبنو لوتے یابے مغزہ سرکدوئے
پرواہ مہ کوہ غازیئے چہ خہ غوارے اخستے شے
دا دکدو بز و وطن دے دلہ پوہہ تمیز نشہ
کہ قصابے کہ شپونکے ئے پہ کوتکے غونڈا شے
مشری د مبارک شہ! ہم وزیرئے ہم رہنما ئے
د ملت عظیم لیددے ہم کا کائے ہم بابا ئے

چہ نشہ د استبداد لری پے سر کینے
مانہ یو دے کہ مغل دے کہ افغان
چہ حماد کور از غی تہ عازہ کوری
وہمہ اور شور د ہفتہ پے گلستان

چاوے چہ خہ اَلابلا دِ اووے
ماوے چہ بنہ صفا صفا مِ اووے
چہ خہ دِ زِرہ غواری او او نہ وائے
ہے تَش لوت پہ دُنیا خہ لہ پائے؟

(فربیا کہ خوری)

(جملہ حقوق بحق مصنف محفوظ)